

Vilniaus Universitetas
Filosofijos fakultetas
Informacijos visuomenės studijų centras

Edita Jančiukaitė
Informacijos visuomenės studijų
magistro darbas

AKM DIEGIMO GALIMYBĖS MAŽINANT SOCIALINĘ ATSKIRTĮ LIETUVOJE

Mokslinis vadovas: doc. Poviliūnas Arūnas

Vilnius, 2008

TURINYS

AKM DIEGIMO GALIMYBĖS MAŽINANT SOCIALINĘ ATSKIRTĮ LIETUVOJE	3
(SANTRAUKA)	3
THE POSSIBILITIES OF OMC IN DECREASING SOCIAL EXCLUSION: THE CASE OF LITHUANIA (SUMMARY)	4
ĮVADAS	6
I. LIETUVOS SOCIALINĖS POLITIKOS EFEKTYVUMO ANALIZĖ	8
1.1. Atviro koordinavimo metodo (AKM) bruožai.....	8
1.2. Lietuvos socialinės politikos finansavimas	12
1.3. Socialinės politikos, įgyvendinamos nacionaliniu lygiu, efektyvumą atspindinčių rodiklių analizė	15
1.4. AKM nauda Lietuvos socialinei politikai	19
II. AKM ĮGYVENDINIMO LIETUVOJE ATVEJŲ ANALIZĖ.....	21
2.1. Socialinis žemėlapis.....	21
2.1.1. LR socialinių paslaugų įstatymo analizė	21
2.1.2. Socialinių paslaugų planavimo metodikos analizė	23
2.1.3. Socialinio žemėlapio vaidmuo mažinant socialinę atskirtį.....	24
2.1.4. Kitos socialinio žemėlapio funkcijos	25
2.2. Projektas „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS)	28
2.2.1. Savivaldybių internetinėse svetainėse skelbiamos informacijos iš socialinės politikos srities analizė	28
2.2.2. Savivaldybių skirstymas pagal jų internetinėse svetainėse pateikiamą informaciją apie socialinę veiklą.....	29
2.2.3. Informacijos apie socialinę veiklą vieta savivaldybių internetinėse svetainėse.....	35
2.2.4. Projekto „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS) reikšmė įgyvendinant AKM.....	38
IŠVADOS.....	42
CITUOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS	464
PRIEDAI	46

AKM DIEGIMO GALIMYBĖS MAŽINANT SOCIALINĘ ATSKIRTĮ LIETUVOJE

SANTRAUKA

Lietuvos viešoji politika, skirta socialinei atskirčiai mažinti, yra neefektyvi. Žemą Lietuvos socialinės politikos efektyvumą įtakoja nedideli finansiniai ištekliai, kuriuos LR Vyriausybė skiria socialinės politikos įgyvendinimui. Taip pat šios politikos neefektyvumą patvirtina savivaldybių socialinės veiklos statistinių rodiklių analizė. Remiantis šia analize patvirtinama, kad egzistuoja ryškūs skirtumai tarp savivaldybių, jų vykdoma socialinė politika yra deharmonizuota, vykdoma nekryptingai. Socialinės politikos efektyvumą mažina ir tai, kad Lietuvoje reglamentuota socialinių paslaugų vykdymo tvarka įtakoja regioninių skirtumų atsiradimą ir gilėjimą.

Remiantis kitų ES šalių patirtimi, socialinės politikos efektyvumą gali pagerinti AKM diegimas. Siekiant mažinti socialinės politikos ydingus požymius, Lietuvoje taikoma AKM principai: geros patirties sklaida, decentralizacija, visų suinteresuotųjų įtraukimas į socialinės politikos procesus ir kt. Remiantis šiuo metodu galima apibendrintai ir tiksliai apžvelgti, efektyviai įvertinti, planuoti ir įgyvendinti valdžios institucijų ir kitų socialinės politikos dalyvių vykdomą socialinę politiką, skatinti valdžios institucijų ir bendruomenės narių bendradarbiavimą sprendžiant socialinės atskirties mažinimo klausimus ir kt. Šie AKM principai taikomi projektuose „Socialinis žemėlapis“ bei „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS).

THE POSSIBILITIES OF OMC IN DECREASING SOCIAL EXCLUSION: THE CASE OF LITHUANIA

SUMMARY

Lithuanian public policy, intended to decrease social exclusion, is not effective. The effectiveness of social policy is low because Lithuanian Government intends not enough financial reservoir for implementation of social exclusion. Analyses of municipality social work indicators prove that Lithuanian social policy is not effective. This analysis confirms, that exist pronounced differences between municipalities and social policy is disharmonized and implemented in unfocussed way. Effectiveness of social policy is low because the order of pursuing social policy, regulated in Lithuania, influences increase of regional differences.

On the strength of EU nation experience, implementation of OMC can improve effectiveness of social policy. On purpose to decrease flawly features of social policy, Lithuania implements principles of OMC, for instance, good practice, decentralization and cooperation of all interested parties in processes of social policy etc. On the strength of OMC, it is possible to rightly review, effectively rate, plan and implement social policy, promote collaboration between governance and community. Following principles of OMC are using in projects "Social map" and "Lithuania without exclusion and poverty" (LabAS).

PAGRINDINIŲ ŽODŽIŲ SĄRAŠAS

AKM (atviras koordinavimo metodas);

Socialinė atskirtis;

Socialinė įtrauktis;

Socialinė sanglauda;

Socialinė politika;

Socialinis žemėlapis.

KEYWORDS

OMC (The Open Method of Coordination);

Social Exclusion;

Social inclusion;

Social cohesion;

Social policy;

Social map.

IVADAS

Socialiniai mokslininkai, analizuodami ES vykdomus procesus didelį dėmesį skiria Europos socialinio modelio temai. Tai svarbu dėl to, kad norint įgyvendinti Lisabonos strategijos tikslus, reikia pritaikyti Europos socialinį modelį tam, kad būtų galima persitvarkyti į žinių ekonomika pagrįstą visuomenę. „Kyla klausimas, kaip galima kalbėti apie vieną „Europos socialinį modelį“, kai prieštaravimai tarp užimtumo politikos modelių tokie dideli, kad realiai AKM veikla nukreipta į tai, kuris modelis labiau kritikuojamas, o kuris tinkamesnis Europos užimtumo strategijai“. (Radaelli: 2003, 29). Bendras ES tikslas — didinti socialinę sanglaudą. Siekiant įgyvendinti šį tikslą, taikomi ES viešosios politikos metodai. Šių metodų efektyvumą bei jais vadovaujantis pasiektus rezultatus analizuoja viešosios politikos, sociologijos ir kiti akademikai (pvz., Kok, Goetshy, Radaelli ir kt.). Nuo 2000-ųjų m. Europos Sąjungoje socialinės politikos vykdymui pradėtas taikyti viešosios politikos metodas — atviras koordinavimo metodas (AKM). 2004 m. Lietuva taip pat tapo Europos Sąjungos nare. Taigi Lietuva taip pat pradėjo taikyti AKM. Šiame darbe siekiama analizuoti, kaip Lietuvoje taikomas atviras koordinavimo metodas socialinės atskirties mažinimo srityje.

Šiame darbe bandoma pagrįsti, kad Lietuvos viešoji politika, skirta socialinei atskirčiai mažinti, yra neefektyvi. AKM diegimas gali pagerinti šios politikos efektyvumą. Argumentai, kuriais remiamasi, įrodant šią tezę:

- 1) Socialinės politikos įgyvendinimą atspindintys rodikliai rodo šios politikos neefektyvumą.
- 2) Socialinės politikos efektyvumas yra žemas dėl to, kad Lietuvoje reglamentuota socialinės politikos vykdymo tvarka įtakoja regioninių skirtumų atsiradimą ir gilėjimą.
- 3) Remiantis kitų ES šalių patirtimi, diegiant AKM, galima pašalinti arba sumažinti socialinės politikos ydingus požymius.

Šio darbo tikslas — analizuoti atviro koordinavimo metodo instrumentų taikymą nacionaliniu lygiu Lietuvoje, socialinės atskirties mažinimo srityje.

Kad būtų pasiektas šis tikslas, keliami tokie uždaviniai:

- 1) išanalizuoti, kokią naudą gali teikti AKM Lietuvai, siekiant mažinti socialinę atskirtį;
- 2) įvertinti Lietuvos socialinės politikos vykdymą savivaldybių lygiu, remiantis R. Lazutkos ir A. Misiūno atlikto tyrimo „Lietuvos savivaldybių socialinio

išvystymo palyginimo apibendrinančių vertinimo kriterijų sukūrimas“ ataskaita;

- 3) išanalizuoti, kaip Lietuvos institucijos (SADM, savivaldybės ir kt.) vykdo socialinę veiklą. Analizuojant socialinę politiką vykdančių institucijų funkcijas remiamasi LR socialinių paslaugų įstatymu bei Socialinių paslaugų planavimo metodika;
- 4) išanalizuoti geros praktikos taikymo atvejus Lietuvoje;
- 5) išanalizuoti, kaip AKM realizuoja „Socialinis žemėlapis“ .;
- 6) išanalizuoti, kaip AKM realizuoja projektas „LabAS“;
- 7) atlikti savivaldybių internetinėse svetainėse skelbiamos informacijos apie socialinę veiklą analizę.

Šiame darbe remiamasi V. Nakrošio vadovaujamos grupės “Lietuvos dalyvavimo Europos Sąjungos atvirojo koordinavimo metodo procesuose įtakos viešajam administravimui ir viešajai politikai vertinimas“ (2006), R. Lazutkos ir A. Misiūno „Mokslinio tyrimo LIETUVOS SAVIVALDYBIŲ SOCIALINIO IŠVYSTYMO PALYGINIMO APIBENDRINANČIŲ VERTINIMO KRITERIJŲ SUKŪRIMAS ataskaita“ (2006) ir kt.

Tai pat remiamasi LR socialinių paslaugų įstatymo ir Socialinių paslaugų planavimo metodikos analize bei Lietuvos savivaldybių internetinėse svetainėse skelbiamos informacijos iš socialinės politikos srities analize.

I. LIETUVOS SOCIALINĖS POLITIKOS EFEKTYVUMO ANALIZĖ

1.1. Atviro koordinavimo metodo (AKM) bruožai

2004 m. Lietuva, kartu su kitomis devyniomis Europos valstybėmis, įstojo į Europos Sąjungą ir prisijungė prie Sąjungoje jau esančių penkiolikos valstybių. Lietuva, kaip pilnateisė ES narė, dalyvauja visuose ES procesuose. Vienas svarbiausiųjų — Lisabonos strategijos įgyvendinimas. Pagrindinis šios strategijos tikslas — darni, konkurencinga, žinių ekonomika pagrįsta Europa. „Jie [Sajungos ir vyriausybės vadovai] sutarė dėl strateginių tikslų, kurie turi būti įgyvendinti per dešimtmetį „padaryti Europos Sąjungą konkurencingiausia pasaulyje, dinamiška, žiniomis pagrįsta ekonomika, gebančia atnaujinti ekonominį vystymąsi su daugiau ir geresnėmis darbo vietomis, geresne socialine sanglauda“ (Europos Taryba: 2000, §5). Strategijos tikslas — geresnis užimtumas ir kartu tvirtesnė socialinė sanglauda.“ (Schäfer: 2004, 11). Siekiant įgyvendinti šį pagrindinį tikslą, socialinės apsaugos sritis svarbi, nes socialinė sanglauda turi įtakos Europos konkurencingumo didinimo procesams. Be to, šie elementai (konkurencingumas ir socialinė sanglauda) siejasi abipusės priklausomybės ryšiu, nes ne tik socialinė sanglauda turi įtakos Europos konkurencingumo didinimui, bet ir atvirkščiai, didesnis konkurencingumas gali didinti geresnę socialinę sanglaudą. „Kiekvienas Lisabonos strategijos elementas yra svarbus jos sėkmingam įgyvendinimui. Sparčiau auganti ekonomika ir didesnis užimtumas leidžia sustiprinti socialinę sanglaudą ir aplinkos tvarumą. Savo ruožtu socialinė sanglauda ir aplinkos tvarumas gali lemti didesnę augimą ir užimtumą.“ (Kok: 2004, 42). O Lietuvos, kaip ES narės, vaidmuo svarbus, nes apskritai pagal Lisabonos strategiją pagrindinių tikslų įgyvendinimas galimas tik aktyviai dalyvaujant visoms narėms. „Valstybės narės neišvengiamai vaidina svarbų vaidmenį siekiant augimo ir užimtumo tikslų – ne tik nacionaliniu, bet ir Europos mastu, nes geri vienos valstybės narės rezultatai gerina kitų valstybių narių rezultatus, ir atvirkščiai. Kaip Aukšto lygio grupė minėjo, kylanti Europos banga pakelia kiekvieną Europos laivą.“ (Kok: 2004, 42).

Visos ES priemonės, procedūros, metodai ir kt. „tarnauja“ tam, kad Lisabonos strategijos tikslai būtų sėkmingai įgyvendinti. Viena iš tų priemonių — atviras koordinavimo metodas (AKM). „Šiuo metu AKM taikomas socialinėje ir ekonominėje srityje tam, kad būtų įgyvendinti Lisabonoje Europos Tarybos išskirti tikslai“. (Goetschy: 2004, 1). Dėl to ir Europos Tarybos nustatyti pagrindiniai AKM tikslai socialinės

apsaugos ir socialinės integracijos srityse yra orientuoti į Lisabonos strategijos tikslų įgyvendinimą.

AKM bendrieji tikslai socialinės apsaugos ir socialinės integracijos srityse
Socialinės sanglaudos skatinimas
Veiksmingos sąveikos tarp Lisabonos programos tikslų užtikrinimas ir sąveikos su ES tvaraus vystymosi strategija užtikrinimas
Efektyvaus valdymo, skaidrumo užtikrinimas; suinteresuotų šalių dalyvavimo planuojant, įgyvendinant ir stebint šią socialinės apsaugos ir socialinės integracijos politiką užtikrinimas

Pav. Nr. 1. AKM bendrieji tikslai soc. apsaugos ir soc. integracijos srityje

(Ši lentelė sudaryta remiantis Europos Sąjungos Tarybos 2006 m. komunikatu Nr. 6801/06).

Kalbant apie AKM, pirmiausiai reikia apibūdinti Bendrijos metodo ir AKM santykį ES viešojoje politikoje. Visų pirma nereikėtų priešinti Bendrijos metodo ir AKM, nes juo iš principo nesiekama išstumti tradiciniu laikomo Bendrijos metodo iš ES valdymo sistemos. Nors tam tikrais požiūriais AKM ir Bendrijos metodas yra kardinaliai priešingi (pvz. maži/dideli teisiniai įsipareigojimai; didelė/maža šalių narių autonomija; orientacija į rezultatą/orientacija į procesą ir kt.), vis dėlto pagrindiniu laikomas Bendrijos metodas. AKM yra papildoma viešosios politikos priemonė, todėl ji (kaip ir kiti nauji valdymo metodai) turi būti taikoma tik tais atvejais ir tose srityse, kur galima pasiekti efektyvesnių rezultatų negu taikant Bendrijos metodą. „AKM taikymas daugelyje ES viešosios politikos sričių nepanaikina tradicinių ES valdymo metodų taikymo. AKM procesai dažniausiai apima tik tam tikrą viešosios politikos sudedamąją dalį. [...] Todėl AKM gali būti taikomas kaip papildomas metodas tam tikriems tikslams pasiekti ar siekiant bendrų susitarimų jautresniais klausimais.“ (Nakrošio vadovaujama grupė: 2006, 9). Taigi AKM skirtas ne pakeisti ar išstumti Bendrijos metodą, o jį papildyti. AKM ir Bendrijos metodo taikymo sritys Europos Sąjungoje jau yra daugmaž paskirstytos ir nusistovėję. Yra pripažinta, kad AKM tikslinga taikyti socialinės apsaugos, užimtumo, švietimo, pensijų, sveikatos apsaugos ir kt. viešosios politikos srityse. Tai visų pirma tos sritys, „už kurias

yra atsakingos nacionalinės vyriausybės, bet kartu jos yra ir ES akiratyje.“ (Jassem: 2004; 1).

Analizuojant AKM ir išskiriant pagrindinius šio metodo bruožus, dažnai jis lyginamas su Bendrijos metodu. Visų pirma, AKM ir Bendrijos metodas skiriasi tuo, kad AKM yra ES viešosios politikos priemonė, neturinti privalomosios teisinės galios. Tai rekomendacinio pobūdžio metodas, kurio veikimas pagrįstas savanoriškumo principu. Už AKM rekomendacijų nesilaikymą nenumatoma jokių sankcijų ar baudų. Tuo jis skiriasi nuo Bendrijos metodo, kurio teisinių dokumentų vykdymas yra privalomas. Skiriasi ir valdžios institucijų vaidmuo lyginant šiuos du metodus. Bendrijos metodas laikomas viršvalstybiniu, o AKM – tarpvyriausybišku, decentralizuotu. “Kadangi tai decentralizuotas požiūris, daugiausia įgyvendinamas valstybėse narėse ir prižiūrimas Komisijos, Komisijai pirmiausia tenka stebėtojos vaidmuo, o Parlamentas ir Teismas dalyvauja labai mažai. Jį galima vertinti kritiškai – kaip žingsnį atgal nuo viršvalstybiškumo iki tarpvyriausybiškumo.“ (Ortega: 2007, 3). Decentralizuotas sprendimų priėmimo būdas leidžia panaudoti reikalingiausias kompetencijas, panaudojant įvairias partnerystės formas. Pvz., nacionalinė valdžia, regioninė valdžia, nevyriausybinių institucijų ir visuomenės nariai gali kartu dalyvauti kuriant, formuojant, vykdant ir įvertinant tam tikros politikos įgyvendinimą. Kaip jau minėta aukščiau, AKM taikymo tikslai nukreipti į Lisabonos strategijos įgyvendinimą, ir šalys narės, taikydamos AKM, taip pat orientuojasi į šiuos tikslus, didindamos nacionalinių politikų sąsajas su Lisabonos strategijos tikslais. O Bendrijos metodu iš principo siekiama harmonizuoti nacionalines politikas.

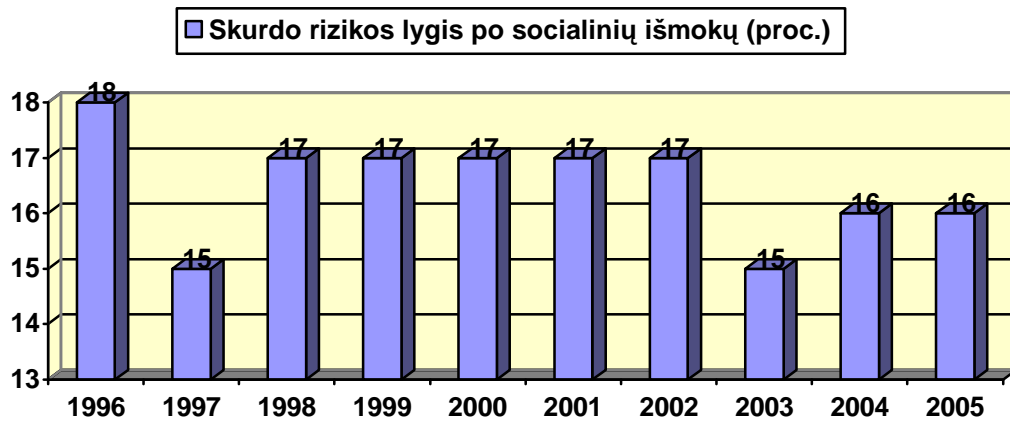
Dar vienas svarbus AKM elementas — išorinio spaudimo taikymas. Kaip jis veikia, galima apibūdinti kalbant apie Lietuvos situaciją. Kadangi Lietuvos rodikliai socialinės apsaugos srityje nėra aukšti, dėl to jaučiamas išorinis spaudimas lyginant Lietuvos rodiklius su kitų ES šalių rodikliais. Tai AKM paskata Lietuvai, kaip ES narei, daryti spartesnę pažangą šioje srityje. Kaip jau minėta, kiekvienos šalies narės pažanga labai svarbi, kad Europa galėtų įgyvendinti svarbiausius savo tikslus, didintų savo konkurencingumą. Tokiu būdu AKM per išorinį spaudimą taip pat skatina Lietuvą kuo efektyviau gerinti padėtį socialinės apsaugos srityje (ir kitose srityse, kuriose taikomas AKM).

AKM, pagrįstas minkšta teise ir savitarpio mokymusi, skirtas tam, kad būtų galima keistis gera patirtimi. V. Nakrošio vadovaujamos grupės ataskaitoje teigiama, kad Lietuva neišnaudoja visų AKM galimybių, nes AKM Lietuvoje daugiausiai taikomas

pagal formalius bruožus, o neformaliesiems skiriamas mažesnis dėmesys. „Tai rodo, kad AKM proceso metu į nacionalinį lygį daugiau perkeliama formalūs šio proceso bruožai, mažiau atsižvelgiama į tokius mažiau formalius AKM bruožus kaip ES geroji praktika ar Lietuvos palyginimai su kitomis šalimis.“ (Nakrošio vadovaujama grupė: 2006, 36). Vertinant Europos kontekste tai, kad Lietuvoje AKM nėra visiškai išnaudojamas nacionaliniu lygiu, tai ne tik Lietuvos, bet ir daugelio ES šalių narių problema. „Didele dalimi, sunkumai, esantys ES lygyje, atspindi tai, kad koordinavimo mechanizmai silpnai taikomi nacionaliniu lygiu.“ (Collignon, Dehousse, etc.: 2005, 16). Šiame darbe analizuojami neformaliais laikomi AKM taikymo atvejai nacionaliniu, o ne ES lygiu, kurie skirti geros patirties sklaidai. Kodėl svarbu išnaudoti geros patirties taikymą, palyginimo principą, bendradarbiavimą įvairiais lygiais, norint padaryti spartesnę pažangą mažinant socialinę atskirtį, aptariama kituose šio darbo skyriuose. Geros patirties taikymo atvejai, analizuojami šiame darbe - tai projektas LabAS ir socialinis žemėlapis. Šių AKM geros patirties taikymo atvejų analizė rodo, kad Lietuvoje bandoma įgyvendinti bendradarbiavimo, visų suinteresuotųjų įtraukimo principus ir tokiu būdu gerinti Lietuvos socialinės politikos efektyvumą.

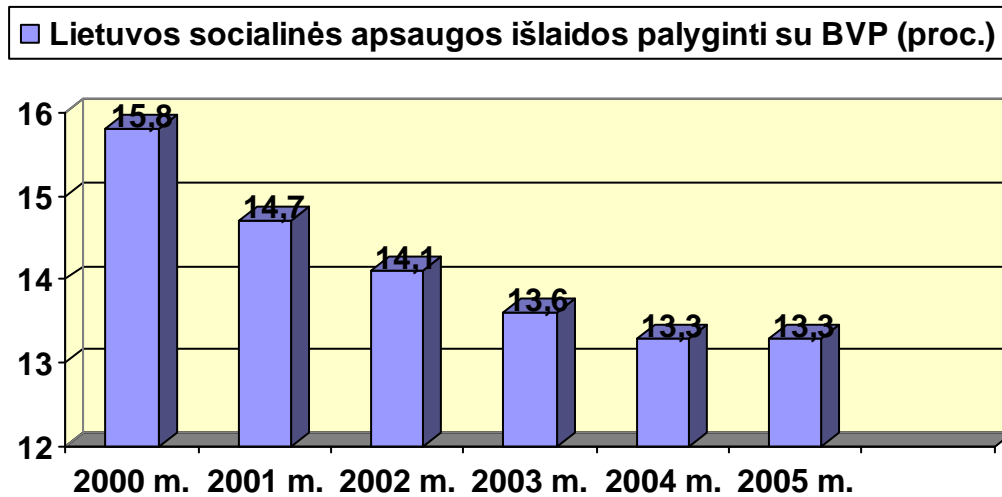
1.2. Lietuvos socialinės politikos finansavimas

Kokia sparta vyksta Lietuvoje socialinės atskirties mažinimas, gali atspindėti skurdo rizikos lygio rodikliai. Skurdo rizikos lygis – „Jis parodo koks gyventojų procentas gyvena skurdžiai ir yra skaičiuojamas nuo 60 procentų vidutinių piniginių pajamų, atsižvelgiant į tai, kiek žmonių gyvena po vienu stogu.“ (Poviliūnas: 2007, 1). Skurdo rizikos rodikliai skaičiuojami pagal Eurostato metodiką. Statistikos departamento prie LRV pateikiamais duomenimis, Lietuvoje skurdo rizikos lygis po socialinių išmokų (proc.) per dešimties metų laikotarpį (1996-2005 m.) nežymiai sumažėjo. Pagal šiuos rodiklius socialinės atskirties mažinimo situacijoje ryškių pokyčių nėra. Lietuvos skurdo rizikos lygis mažėja nežymiai.

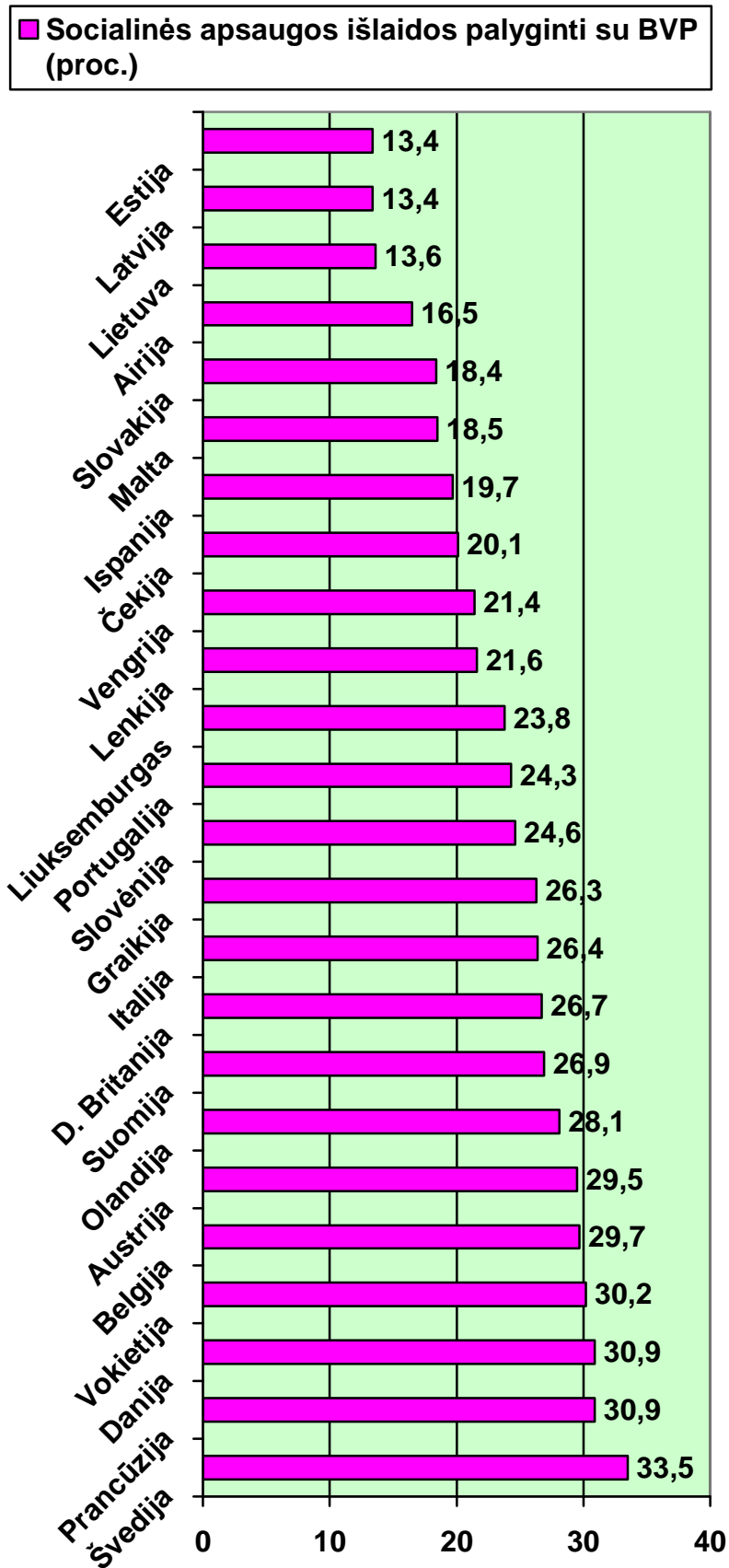
Pav. Nr. 2. Skurdo rizikos lygis po socialinių išmokų (proc.)

Galima daryti prielaidą, kad Lietuvos socialinės politikos efektyvumas yra mažas dėl to, kad Lietuvos Vyriausybė šios politikos įgyvendinimui skiria nepakankamai šalies finansinių išteklių. Vyriausybės programoje socialinė atskirtis įvardijama kaip viena iš aktualiausių šalies problemų. Taip pat socialinės atskirties mažinimas priskiriamas prie prioritetinių Vyriausybės veiklos sričių. Vyriausybė savo programoje pabrėžia, kad tvariam šalies augimui finansinius išteklius būtina skirti socialinės atskirties mažinimui. „Vyriausybė suvokia, kad, norint pasiekti tvarų šalies augimą, reikės: [...] – užtikrinti, kad šalies finansiniai ištekliai būtų skiriami socialiniai atskirčiai mažinti“. (Lietuvos Respublikos Vyriausybė: 2006,2). Tačiau peržvelgus statistinius rodiklius, kurie rodo, kiek finansinių išteklių LR Vyriausybė skiria socialinės politikos įgyvendinimui matyti priešinga tendencija, kad paskutiniiais metais vis mažiau ir mažiau lėšų skiriama socialinei apsaugai, nepaisant to, kad Vyriausybės programoje ši sritis laikoma prioritetine. Sudarant lentelę remiamasi Statistikos departamento prie LRV duomenimis.

Pav. Nr. 3. Lietuvos socialinės apsaugos išlaidos palyginti su BVP (proc.)

Žiūrint į Lietuvos situaciją ES kontekste ir lyginant Lietuvos išlaidų socialinei apsaugai rodiklius su kitų ES šalių analogiškais rodikliais matyti, kad Lietuva smarkiai atsilieka nuo kitų šalių. ES šalių socialinės apsaugos rodiklių lentelė sudaryta pagal Eurostat duomenis, pateikiami 2003 m. rodikliai. Pagal šiuos rodiklius, Lietuva kartu su Latvija ir Estija dalijasi paskutines vietas, socialinei apsaugai vidutiniškai skirdamos po 13 proc. nuo BVP, kai tuo metu ES rodiklių vidurkis — 28 proc. Taigi Lietuva pagal šiuos rodiklius labai smarkiai atsilieka nuo ES šalių vidurkio.

Pav. Nr. 4. 2003 m. ES socialinės apsaugos išlaidos palyginti su BVP (proc.)

Remiantis aukščiau pateiktais statistiniais rodikliais, galima prieiti tokios išvados: nors ir LR Vyriausybė vienu iš svarbiausių savo programos prioritetu laiko socialinės atskirties mažinimą, tačiau šios problemos sprendimui nesuteiktas finansinis prioritetas. LR Vyriausybė finansinių išteklių šios problemos sprendimui skiria nepakankamai. Tai viena svarbiausių priežasčių, dėl ko Lietuvos socialinė politika yra neefektyvi.

1.3. Socialinės politikos, įgyvendinamos nacionaliniu lygiu, efektyvumą atspindinčių rodiklių analizė

Lietuvos Respublikos Vyriausybė kuria ir vykdo socialinės apsaugos ir socialinės aprėpties politiką, kuria siekiama mažinti socialinę atskirtį, suteikti galimybę socialiai atskirtiems asmenims sugrįžti į visavertį gyvenimą, užtikrinti teisingą ir tikslingą socialinės apsaugos lėšų panaudojimą ir kt. Tikslai suformuluoti, socialinės apsaugos politikos įgyvendinimo procesai vyksta, tačiau efektyvų ir tikslingą šios politikos įgyvendinimą riboja įvairūs veiksniai. Visų pirma — labai dinamiška ekonominė situacija lyginant Lietuvos regionus. „Dinamiškos ekonomikos visuomenėje iškyla poreikis dinamiškai socialinei politikai. Lietuvos statistiniai duomenys rodo, kad esant dideliems regionų skirtumams, dinamiškai keičiantis regionų ekonominėms sąlygoms, juose atitinkamai keitėsi poreikis socialinės paramos dydžiui ir rūšims.“ (Lietuvos Respublikos Vyriausybė: 2006, 27).

Siekiant įvertinti Lietuvos socialinės apsaugos vykdymą savivaldybių lygiu, bus remiamasi 2006 m. dr. R. Lazutkos ir dr. A. Misiūno atlikto mokslinio tyrimo „Lietuvos savivaldybių socialinio išvystymo palyginimo apibendrinančių vertinimo kriterijų sukūrimas“ ataskaita. Analizės tikslas — palyginti savivaldybių socialinę veiklą atspindinčius finansinius, institucinius ir kitus rodiklius, kad būtų galima tiksliau įvertinti socialinės veiklos situaciją savivaldybių mastu.

Vertinant Lietuvos savivaldybių finansinius rodiklius pagal statistinius duomenis, situaciją skirtingose savivaldybėse galima laikyti labai išbalansuota. Nors vertinant situaciją pagal savivaldybių biudžeto išlaidas vidutiniškai vienam gyventojui (Lt per metus) vaizdas Lietuvos mastu neatrodo labai netolygus, nes visose savivaldybėse biudžeto išlaidos vidutiniškai vienam gyventojui pasiskirsto daugmaž vienodai. (Žr. Priedas Nr. 1, Pav. Nr. 1). Iš bendro konteksto išsiskiria tik Lietuvos kurortinių miestų savivaldybės, pvz., Palanga, Birštonas, Neringa. Tačiau galima daryti prielaidą, kad

tokią susidariusią situaciją įtakoja kurortiniams miestams būdinga specifika. Savivaldybės biudžeto išlaidos vidutiniškai vienam gyventojui — bene vienintelis rodiklis, pagal kurį Lietuvos savivaldybės pasiskirsto daugmaž vienodai. Statistiniai duomenys rodo, kad pagal savivaldybių biudžetų išlaidas socialinei paramai (vidutiniškai vienam gyventojui) tarp skirtingų Lietuvos savivaldybių pagal šį rodiklį vyrauja disbalansas. (Žr. Priedas Nr. 1, Pav. Nr. 2). Pagal statistinius rodiklius skirtingose savivaldybėse vidutiniškai vienam gyventojui socialinės paramos suma gali skirtis aštuonis kartus. (Pvz., vienam Rokiškio r. savivaldybės gyventojui per metus tenka mažiausia, o Skuodo r. savivaldybės gyventojui — didžiausia paramos suma). Taip pat ir pagal pasvertus rodiklius, kuriais atspindima savivaldybių biudžeto išlaidos socialinei paramai (vidutiniškai vienam priklausomumo rizikos grupės asmeniui ir šeimai) matome, didžiulius skirtumus (mažiausios ir didžiausios socialinės paramos lėšos skiriasi dvylika kartų). (Žr. Priedas Nr. 1, Pav. Nr. 3). Esant tokiems dideliems skirtumams labai sunku įvertinti socialinės politikos efektyvumą. Nėra aišku, ar efektyviau ir tikslingiau socialinę atskirtį mažina tos savivaldybės, kurios išleidžia daugiausiai lėšų socialinei paramai, ar tos, kurios išleidžia mažiau. Remiantis Lietuvos socialinių paslaugų įstatymu, socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodika ir kitais socialinės politikos įgyvendinimui skirtais dokumentais to įvertinti negalima.

Remiantis statistiniais savivaldybių rodikliais taip pat galima palyginti savivaldybių įsisavinamų valstybės skiriamų išteklių santykį su pačių savivaldybių biudžeto išlaidomis socialinei paramai. (Žr. Priedas Nr.1, Pav. Nr. 2 ir Pav. Nr. 4). Pagal šiuos statistinius grafikus neaišku, ar tikslingiau dirba tos savivaldybės, kurios įsisavina daugiausiai valstybės skiriamų išteklių socialinės apsaugos funkcijų vykdymui (pvz., Kelmės r. sav., Šalčininkų r. sav., Joniškio r. sav., Ignalinos r. sav. ir kt.), ar tos, kurios valstybės skiriamų išteklių gauna nedaug (Vilniaus m. sav., Kauno r. sav., Elektrėnų sav., Kretingos r. sav.). Pagal statistinius rodiklius vienos savivaldybės ne tik įsisavina santykinai daug valstybės lėšų lyginant su kitomis, bet ir pačios skiria daug lėšų iš savivaldybių biudžetų, pvz., Skuodo r. sav., Tauragės r. sav., Ignalinos r. sav. ir kt. Kitos savivaldybės įsisavina daug valstybės lėšų, tačiau pašios iš savo biudžetų skiria santykinai mažai lyginant su kitomis savivaldybėmis, pvz. Rokiškio r. sav., Ukmergės r. sav., Šilutės r. sav. ir kt. Taigi reikia metodo ir rekomendacijų, kaip racionalizuoti valstybės ir savivaldybių skiriamas lėšas socialinės apsaugos funkcijų vykdymui.

Vertinant kitus savivaldybių finansinius rodiklius taip pat matomi labai dideli skirtumai savivaldybių atžvilgiu. Pvz., palyginant savivaldybių biudžetų išlaidas

socialinei paramai (piniginei ir paslaugoms), tenkančias vidutiniškai vienam gyventojui (Lt) ir vidutines darbo pajamas vienam gyventojui. (Žr. Priedas Nr. 1, Pav. Nr. 5). Vienose savivaldybėse vienam žmogui skirtos išlaidos socialinei paramai yra dvigubai (ir daugiau kartų) didesnės nei vidutinės darbo pajamos vienam gyventojui, pvz., Anykščių sav., Pagėgių sav., Zarasų sav., Skuodo r. sav., Tauragės r. sav. ir kt. Kitose savivaldybėse atvirkščiai, vidutinės darbo pajamos vienam gyventojui viršija savivaldybės išlaidas socialinei paramai, skirtas vienam gyventojui, pvz., Kauno m. sav., Rokiškio r. sav., Šiaulių m. sav. ir kt. Dar vienas šių dviejų statistinių rodiklių pasiskirstymo variantas — kai vidutinės darbo pajamos vienam gyventojui ir savivaldybių biudžetų išlaidos socialinei paramai sutampa, arba skiriasi labai nežymiai, pvz., Kupiškio r. sav., Druskininkų sav., Palangos m. sav., Kauno r. sav. ir kt. Vėlgi problematiška įvertinti, kuris šių dviejų rodiklių santykis iš aukščiau išvardintų variantų yra tiksliausias ir efektyviausias. Analizuojant šiuos statistinius duomenis kyla klausimas, koks turėtų būti teisingas santykis, kad būtų užtikrinama galimybė socialinės paramos reikalingiems žmonėms gyventi nepakliūnant į socialinę atskirtį, bet tuo pačiu, kad nebūtų skatinamas darbo vengimas.

Taigi kalbant apie Lietuvos savivaldybių finansinius rodiklius, matome labai skirtingą situaciją skirtingose savivaldybėse. Savivaldybių vykdomos socialinės politikos efektyvumui ir tinkamumui įvertinti reikia metodo, kuris leistų išanalizuoti, įsisavinti ir panaudoti šių rodiklių teikiamą informaciją siekiant socialinės politikos efektyvaus vykdymo. Taip pat metodo reikia dėl to, kad būtų suteikta galimybė bendradarbiauti, keistis informacija, gerą patirtimi ir t.t. Pvz., bendradarbiavimas gali būti naudingas mažai valstybės lėšų, skiriamų socialinei paramai, įsisavinančioms savivaldybėms, nes jos bendradarbiaudamos ir keisdamosis patirtimi su kitomis savivaldybėmis gali pagerinti tokių lėšų įsisavinimą. Taip pat savivaldybių rodiklių analizavimas leistų palyginti ir įvertinti savivaldybių pastangas įgyvendinant socialinės apsaugos politiką.

Analizuojant statistinius duomenis apie institucijose dirbančių socialinių darbuotojų skaičių, vėlgi skirtingose savivaldybėse matome labai skirtingą situaciją. Savivaldybės pačios analizuoja socialinių darbuotojų poreikius, o rezultatas yra toks, kad skirtingose savivaldybėse tūkstančiui gyventojų tenkantis socialinių darbuotojų skaičius gali skirtis dešimt kartų. (Žr. Priedas Nr. 1, Pav. Nr. 6). Tokių didelių skirtumų nepaaiškina nei demografiniai, šeimų struktūros, šeimų pajamų nei kiti skirtumai. Taip pat ir pagal savivaldybės institucijose dirbančių socialinių darbuotojų skaičių, tenkantį tūkstančiui „priklausomumo rizikos grupės“ asmenų ir šeimų (Žr. Priedas Nr. 1, Pav. Nr.

7), matome, kad skirtingose savivaldybėse socialinių darbuotojų „aptarnaujamų“ asmenų ir šeimų skaičius skiriasi iki aštuoniolikos kartų. Savivaldybės institucijose dirbančių socialinių darbuotojų skaičius turi įtakos ir teikiamų socialinių paslaugų kokybei. Galima daryti prielaidą, kad tų savivaldybių socialiniai darbuotojai, kuriems tenka „aptarnauti“ kelis kartus mažiau asmenų ir šeimų, turi galimybę dirbti kokybiškiau. Norint sėkmingai plėtoti socialines paslaugas Lietuvai reikia metodo, kuris leistų tiksliau ir efektyviau įvertinti, planuoti ir įgyvendinti institucijų socialinę veiklą.

1.4. AKM nauda Lietuvos socialinei politikai

Analizuojant Lietuvos savivaldybių statistinius rodiklius socialinės veiklos srityje akivaizdu, kad savivaldybių situacija yra labai netolygi. Siekiant pagerinti socialinės politikos efektyvumą tikslinga atlikti palyginimą ir įvertinti savivaldybių pastangas bei pasiektus rezultatus socialinės apsaugos srityje šalies mastu. Kad būtų galima efektyviai įvertinti tai, kaip Lietuvos savivaldybės plėtoja socialines paslaugas, reikia metodo, kuris leistų gerinti institucijų bendradarbiavimą savivaldybių lygiu (nacionaliniu). Atvirojo koordinavimo metodas tinkamas skatinant institucijų bendradarbiavimą dėl to, kad jis suteikia galimybę lengvai keistis reikalinga informacija ne tik ES, bet ir nacionaliniu lygmeniu bei efektyviau koordinuoti veiksmus. „Šis metodas numato informacijos mainų ir valstybių tarpusavio mokymosi sistemą. Juo, kaip geresnės politikos kūrimo priemone, skatinamas atvirumas, skaidrumas ir suinteresuotų šalių dalyvavimas Europos ir nacionaliniu lygmenimis.“ (Europos Bendrijų Komisija: 2005, 3). AKM yra skirtas tam, kad naudojant įvairias partnerystės formas nacionalinė valdžia, regioninė valdžia, nevyriausybinės institucijos (ir visuomenės nariai) turėtų galimybę bendradarbiauti kuriant, formuojant, įgyvendinant ir įvertinant socialinę veiklą šalies mastu.

R. Lazutka ir A. Misiūnas teigia, kad kol kas nėra sukurta tokių rodiklių, pagal kuriuos būtų galima apibendrinančiai apžvelgti savivaldybių socialinį išsivystymą, o esamų rodiklių neužtenka, kad būtų galima įvertinti, kaip savivaldybės vykdo savo funkcijas ir sprendžia socialinės apsaugos problemas. „Tačiau nėra rodiklių, kurie parodytų savivaldybių socialinį išsivystymą apibendrinančiai. Ypač stinga rodiklių, kurie leistų palyginti savivaldybių pastangas sprendžiant socialinės apsaugos problemas.“ (Lazutka, Misiūnas: 2006, 5). Sprendžiant šią problemą pravartu pasinaudoti AKM rodiklių sistema. Perimant gerąją kitų šalių narių patirtį, bendradarbiaujant ir remiantis rekomendacijomis, galima pritaikyti jau sukauptą patirtį, kaip atlikti tikslią situacijos analizę, kuria būtų galima įvertinti savivaldybių veiklą socialinės apsaugos srityje.

Apibendrintai galima teigti, kad Lietuvai, vykdant socialinę politiką, reikalingas AKM, nes:

- 1) nėra metodo, kuriuo remiantis būtų galima apibendrintai ir tiksliai apžvelgti savivaldybių vykdomą socialinę veiklą;

- 2) įvertinus savivaldybių statistinius rodiklius, aiškėja, kad reikia metodo ir rekomendacijų, kaip racionalizuoti valstybės ir savivaldybių skiriamas lėšas socialinės apsaugos funkcijų vykdymui;
- 3) išanalizavus savivaldybių finansinius rodiklius matome, kad situacija skirtingose savivaldybėse labai netolygi. Nėra aišku, ar efektyviau ir tikslingiau socialinę atskirtį mažina tos savivaldybės, kurios išleidžia daugiausiai lėšų socialinei paramai, ar tos, kurios išleidžia mažiau. Reikalinga sistema, kuri padėtų nustatyti, koks turėtų būti teisingas lėšų socialinei paramai santykis, kad būtų užtikrinama galimybė socialinės paramos reikalingiems žmonėms gyventi nepakliūnant į socialinę atskirtį, bet tuo pačiu, kad nebūtų skatinamas darbo vengimas;
- 4) siekiant įvertinti, kaip savivaldybės vykdo savo funkcijas ir sprendžia socialinės apsaugos problemas, AKM rodiklių sistema leistų perimti gerąją kitų šalių patirtį, bendradarbiauti ir remtis rekomendacijomis, kaip atlikti tikslią situacijos analizę, kuria būtų galima įvertinti savivaldybių veiklą socialinės apsaugos srityje;
- 5) norint sėkmingai plėtoti socialines paslaugas, Lietuvai reikia metodo, kuris leistų tiksliau ir efektyviau įvertinti, planuoti ir įgyvendinti institucijų socialinę veiklą.

II. AKM ĮGYVENDINIMO LIETUVOJE ATVEJŲ ANALIZĖ

Kaip rodo kitų šalių patirtis, AKM diegimas gali pagerinti socialinės politikos efektyvumą. Šioje darbo dalyje analizuojama, kaip Lietuvoje diegiami AKM principai, tokie kaip geros patirties sklaida, decentralizacija, visų suinteresuotų pusių įtraukimas į socialinės atskirties mažinimo procesus ir kt.

2.1. Socialinis žemėlapis

Siekiant nustatyti, kokį vaidmenį socialinės atskirties mažinimo procesuose atlieka socialinis žemėlapis, kaip geros patirties taikymo atvejais, atliekama LR paslaugų įstatymo analizė, Socialinių paslaugų planavimo metodikos analizė.

2.1.1. LR socialinių paslaugų įstatymo analizė

Vienas iš svarbiausių Lietuvos socialinės apsaugos politikos tikslų — mažinant socialinę atskirtį ir skurdą, plėtoti ir efektyviau įgyvendinti regioninę politiką, kad būtų sumažinti ar panaikinti regioniniai skirtumai. „Suintensyvinti šios politikos vykdymą, geriau ją orientuoti į regioninių skirtumų įveikimą, ypač atkreipiant dėmesį į labiausiai skurdo ir atskirties paliestus regionus.“ (Lietuvos Respublikos Vyriausybė: 2006, 6). Tokią skirtingą situaciją savivaldybėse galima paanalizuoti remiantis pagrindiniais šalies dokumentais, skirtais socialinių paslaugų vykdymui. Visų pirma tai LR socialinių paslaugų įstatymas (2006 m.). Pagal šį įstatymą, pagrindinės institucijos, dalyvaujančios socialinių paslaugų valdyme yra šios:

- 1) Socialinės apsaugos ir darbo ministerija;
- 2) Apskričių viršininkai;
- 3) Savivaldybės;
- 4) Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Bendrai vertinant įstatymu reglamentuojamas šių institucijų funkcijas galima teigti, kad jos (institucijos) vykdo valstybės socialinių paslaugų politiką lyg ir bendradarbiaudamos, lyg ir kryptingai dirbdamos, tačiau nei viena iš jų nėra viena kitai griežtai atskaitinga ir negali kontroliuoti kitų institucijų, nes į nei vienos socialinių paslaugų valdyme dalyvaujančių institucijų funkcijas neįeina kitų institucijų kontrolė.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Apskritis viršininkas	Savivaldybė	Socialinių paslaugų priežiūros departamentas
Teikti siūlymus Vyriausybei dėl valstybės socialinių paslaugų sistemos vystymo bei rengti teisės aktus	Steigti, reorganizuoti ir likviduoti regioninės reikšmės socialinių paslaugų įstaigas bei užtikrinti jų funkcionavimą	planuoti ir organizuoti socialines paslaugas, kontroliuojant bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę	teikti metodinę pagalbą dėl socialinės globos normų taikymo
teikti išvadas apskričių viršininkams dėl socialinių paslaugų įstaigų steigimo, reorganizavimo ar likvidavimo	teikti informaciją apskrities savivaldybėms ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai apie apskrities viršininko socialinių paslaugų įstaigų teikiamas socialines paslaugas	steigti socialinių paslaugų įstaigas	teikti metodinę pagalbą dėl bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybės kontrolės
analizuoti ir vertinti socialinių paslaugų būklę bei teikti siūlymus savivaldybėms dėl socialinių paslaugų planavimo bei organizavimo	sisteminti ir analizuoti iš apskrities savivaldybių gautą informaciją apie jų teritorijose teikiamas socialines paslaugas	kontroliuoti teikiamų bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę	formuoti bendrą socialinės globos normų ir bendrosioms socialinėms paslaugoms bei socialinei priežiūrai keliamų reikalavimų taikymo praktiką
analizuoti socialinių darbuotojų poreikius, kelti jų profesinę kvalifikaciją, organizuoti atestaciją;	Kiekvienos apskrities viršininko administracijoje turi veikti padalinys, administruojantis socialines paslaugas.	Informuoti Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją ir apskrities viršininką apie savivaldybės teritorijoje teikiamas socialines paslaugas	vertinti socialinės globos kokybę
rengti ir įgyvendinti valstybės socialinių paslaugų programas ir projektus	rengti ir įgyvendinti valstybės socialinių paslaugų programas ir projektus	Kiekvienos savivaldybės administracijoje turi veikti padalinys, planuojantis socialines paslaugas, administruojantis jų	išduoti licencijas dėl socialinės globos teikimo, esant reikalui sustabdyti ir naikinti jų galiojimą

		organizavimą ir prižiūros kokybės kontrolę	
			prižiūrėti ir kontroliuoti, kaip laikomasi licencijuojamos veiklos sąlygų
			Kontroliuoja socialinių paslaugų poreikio nustatymą, paslaugų skyrimą ir teikimą
			atlikti įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytas funkcijas

Pav. Nr. 5. Institucijų, dalyvaujančių socialinių paslaugų valdyme, funkcijos

Apžvelgiant socialinių paslaugų valdyme dalyvaujančių institucijų funkcijas, reglamentuojamas įstatymu, galima teigti, kad institucijų atsakomybė tam tikrais atvejais dubliuojasi. O ten, kur yra keli atsakingieji, atsitinka taip, kad atsakingų nėra. Pvz., besidubliuojančios funkcijos:

- 1) Savivaldybės, apskričių viršininkai ir SADM analizuoja, planuoja socialinių paslaugų poreikį;
- 2) Savivaldybės ir apskričių viršininkai steigia, reorganizuoja ir likviduoja socialinių paslaugų įmones.
- 3) Savivaldybės ir SADM rengia ir įgyvendina valstybės socialinių paslaugų programas, projektus ir kt.

Pagal įstatyme reglamentuojamų institucijų funkcijų paskirstymą aiškėja, kad regioninių skirtumų įsigalėjimą įtakoja tai, kad kiekviena savivaldybė pati sau planuoja, kuria ir vykdo socialinę veiklą. Nei viena šiuose procesuose dalyvaujanti institucija negali nei reguliuoti, nei kontroliuoti savivaldybių veiklos socialinėje srityje.

2.1.2. Socialinių paslaugų planavimo metodikos analizė

Pagal „Socialinių paslaugų planavimo metodiką“ socialinių paslaugų planavimas, projektų svarstymas, derinimas ir įgyvendinimas vykdomas pagal tokį modelį: visų pirma savivaldybė pati analizuoja ir planuoja socialinių paslaugų poreikį, teikia apskrities viršininkams derinti socialinių paslaugų plano projektą. Apskrities viršininkas

apibendrina ir teikia rekomendacijas bei pasiūlymus. SADM taip pat apskrities viršininkams bei savivaldybėms teikia siūlymus ir išvadas dėl socialinių paslaugų planavimo bei organizavimo. Nepaisant to, kad daugybė institucijų įtraukta į šį procesą, svarbu tai, kad jos visos atlieka analizuojamąjį darbą, teikia rekomendacijas, siūlymus, išvadas, tačiau galiausiai socialinių paslaugų planus patvirtina savivaldybės sau pačios. Nėra institucijos, kuri įpareigotų tvirtinant planą atsižvelgti ir įgyvendinti visas kitų institucijų pateiktas rekomendacijas ir siūlymus.

Kaip matome, LR socialinių paslaugų įstatyme reglamentuota socialinių paslaugų vykdymo tvarka įtakoja regioninių skirtumų atsiradimą ir gilėjimą. Regioninių socialinės atskirties skirtumų ir skurdo mažinimui tikslinga pritaikyti ir plėtoti AKM instrumentus. Nors AKM yra „minkštasis“ metodas ir neturi privalomosios teisinės galios, ir remiantis juo nebūtų galima įsakinėti ir kitaip kontroliuoti bei reguliuoti savivaldybių socialinės veiklos vykdymo, tačiau AKM gali būti naudingas skirtumų savivaldybių lygiu įveikimui. Tuo tikslu Lietuvoje sukurtas ir 2007 m. pradeda veikti AKM taikymo instrumentas — tinklapis „Socialinis žemėlapis“.

2.1.3. Socialinio žemėlapio vaidmuo mažinant socialinę atskirtį

Kad būtų galima efektyviai mažinti regioninius skirtumus, visų pirma reikalinga nuolat stebėti, analizuoti, lyginti bei vertinti savivaldybių socialinės veiklos procesus. Taigi socialinio žemėlapio pagrindinis vaidmuo — savivaldybių veiklos socialinėje srityje nuolatinio monitoringo funkcijos vykdymas. Šis tinklapis — savivaldybių socialinės veiklos monitoringo (nacionaliniu lygmeniu) priemonė. Kaip matėme R. Lazutkos ir A. Misiūno atlikto tyrimo ataskaitoje, savivaldybių finansiniai, instituciniai, pasiekimų rodikliai tarpusavyje skiriasi dešimtimis kartų. Socialinis žemėlapis gali būti vertinamas kaip žingsnis siekiant mažinti šiuos skirtumus. Jis ypač tam tinkamas, nes suteikia galimybę nuolatiniam ir nenutrūkstamam monitoringo vykdymui. Socialinis žemėlapis suteikia galimybę apibendrintai apžvelgti ir palyginti socialinės politikos vykdymą savivaldybėse. Naudojantis tinklapiu galima analizuoti savivaldybių demografinius, finansinius, ekonominius, institucinius ir socialinės paramos naudojimo rodiklius. Tokiu būdu pritaikoma AKM rodiklių sistema. Šio tinklapio pagalba socialinės politikos procesų monitoringas vykdomas skatinant vyriausybių, nevyriausybių institucijų, visuomenės narių ir kitų suinteresuotų šalių glaudesnę, tikslingesnę ir efektyvesnę bendradarbiavimą bei geros patirties išnaudojimą.

2.1.4. Kitos socialinio žemėlapių funkcijos

Kad AKM procesai socialinės apsaugos srityje būtų efektyviai kuriami, vykdomi, stebimi ir vertinami, reikalinga skatinti įvairių institucijų bendradarbiavimą ne tik europiniu, bet ir nacionaliniu, vietos lygiu. Taigi dar viena socialinio žemėlapių funkcija — skatinti Lietuvos vyriausybinių organizacijų, nevyriausybinių institucijų, socialinių partnerių bei visuomenės narių įtraukimą į kovą su socialine atskirtimi ir skurdu. Tokiu būdu dirbant galima išnaudoti pačias tinkamiausias kompetencijas, kurių labiausiai reikia sprendžiant tam tikras problemas. (Kokie yra pagrindiniai socialinės politikos vykdymo dalyviai matome socialinio žemėlapių viršutinėje horizontaliojoje dalyje: socialinės apsaugos ir darbo ministerija, savivaldybės, savivaldybių ir apskričių socialinės įstaigos, NVO). Kaip įgyvendinant AKM procesus svarbu įvairių valstybės institucijų ir visuomenės narių bendradarbiavimas socialinės atskirties ir skurdo mažinimo srityje parodo aukščiausių Europos Sąjungos institucijų dėmesys tokio bendradarbiavimo skatinimui. Pvz., ES Taryba akcentuoja ir vertina tokias pastangas. „Naujausi įvykiai suteikia vilties [...] Yra ryški tendencija skatinti aktyvią įtrauktį pripažįstant, kad reikia remti žmonių teisę aktyviai dalyvauti visuomenėje.“ (Europos Sąjungos Taryba: 2007, 4).

Nors socialinis žemėlapis siekia skatinti ir geresnį vyriausybės institucijų bendradarbiavimą, šis tinklapis ypač tinkamas ir patogus skatinti visuomenės narių įsitraukimą dalyvaujant socialinės atskirties mažinimo procesuose. Tai viena patogiausių priemonių visuomenės nariams rasti reikalingos informacijos bei dalyvauti socialinės politikos procesuose. Tokiu būdu socialinis žemėlapis prisideda prie geresnio socialinės politikos valdymo, nes visos suinteresuotos pusės turi realią galimybę dalyvauti socialinės apsaugos ir socialinės aprėpties strategijų įgyvendinimo kūrimo, planavime, dalyvauti socialinės politikos svarstymuose, diskusijose, įvairių planų kūrimo. Taip pat visi dalyviai (ir visuomenės nariai) socialinio žemėlapių tinklapyje turi galimybę teikti pasiūlymus, rašyti atsiliepimus ir išnaudoti kitas bendradarbiavimo formas.

Socialinis žemėlapis įgyvendina svarbų AKM (socialinės politikos srityje) principą — aktyvų visų suinteresuotų dalyvių įtraukimą sprendžiant socialinės atskirties ir skurdo mažinimo klausimus nacionaliniu, vietos lygmeniu.

Dar vienas būdas, kuriuo socialinis žemėlapis realizuoja AKM principus — savitarpio mokymasis bei gerosios praktikos sklaida. Pagal AKM principus, socialinės politikos efektyvumą gali užtikrinti geros patirties sklaida, nes pritaikomi jau išbandyti, ir pasiteisinę socialinės politikos vykdymo būdai. Kaip parodė R. Lazutkos ir A. Misiūno

atlikto tyrimo „Lietuvos savivaldybių socialinio išvystymo palyginimo apibendrinančių vertinimo kriterijų sukūrimas“ ataskaitos analizė, gerosios patirties perėmimo ir pritaikymo itin trūksta savivaldybėms vykdant socialinę veiklą. Socialiniame žemėlapyje yra numatyta galimybė savivaldybėms keistis gera patirtimi „Geroje savivaldybių patirtyje“. Geros patirties sklaida naudinga įvairiais lygiais ir įvairiuose socialinės veiklos vykdymo etapuose, tiek atliekant analizes, rengiant projektus, programas, tarptautinius dokumentus ir kt.

Taip pat socialinis žemėlapis atlieka informavimo apie Lietuvos veiklą socialinės atskirties srityje funkciją.

Socialinis žemėlapis dar tik pradeda funkcionuoti, taigi šis apibendrinimas yra daugiau teorinis, kol kas dar nėra galimybės įvertinti, kas jame veikia, kas ne, kurių AKM principų įgyvendinimą šis tinklapis sustiprina labiausiai, kokie rezultatai ir kt.

- 1) Analizuojant įstatymu reglamentuojamas socialinę politiką vykdančių institucijų funkcijas galima teigti, kad nei viena iš institucijų nėra viena kitai griežtai atskaitinga ir negali kontroliuoti kitų institucijų, nes į nei vienos iš jų funkcijas neįeina kitų institucijų kontrolė.
- 2) Regioninių skirtumų įsigalėjimą įtakoja tai, kad kiekviena savivaldybė pati sau planuoja, kuria ir vykdo socialinių paslaugų planus. Nei viena kita šiuose procesuose dalyvaujanti institucija negali nei reguliuoti, nei kontroliuoti savivaldybių veiklos socialinėje srityje.
- 3) Kad būtų galima efektyviai mažinti regioninius skirtumus, reikalinga nuolat stebėti, analizuoti, lyginti bei vertinti savivaldybių socialinės veiklos procesus. Socialinio žemėlapio pagrindinis vaidmuo — savivaldybių veiklos socialinėje srityje nuolatinio monitoringo funkcijos vykdymas.
- 4) Tinklapis „Socialinis žemėlapis“ realizuoja AKM prisidėdamas prie Lietuvos socialinės politikos formavimo tokiais būdais:
 - a) atlikdamas informavimo funkciją, kai AKM yra taikomas socialinės apsaugos srityje nacionaliniu lygiu;
 - b) įgyvendindamas aktyvesnį visų suinteresuotų dalyvių įtraukimą sprendžiant socialinės atskirties ir skurdo mažinimo klausimus nacionaliniu, vietos lygmeniu;
 - c) prisidėdamas prie savitarpio mokymosi, gerosios praktikos sklaidos.
- 5) Socialinis žemėlapis gali būti naudingas visoms suinteresuotoms institucijoms ir asmenims visuose AKM procesų vykdymo etapuose: tiek

darant apibendrinamąsias, palyginamąsias ir kt. analizes remiantis tam tikrais rodikliais, tiek dėliojant prioritetus, kuriant programas, strategijas, vykdant procesų koordinavimą, keičiantis informacija bei gerąja patirtimi, atliekant monitoringą, įvertinimą ir kt.

2.2. Projektas „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS)

Siekiant išanalizuoti, kuo Lietuvos socialinės politikos įgyvendinimui reikšmingas Projektas LabAS, atliekama savivaldybių internetinėse svetainėse skelbiamos informacijos apie socialinę veiklą analizė.

2.2.1. Savivaldybių internetinėse svetainėse skelbiamos informacijos iš socialinės politikos srities analizė

Pagal AKM, kad socialinė politika iš tiesų būtų vykdoma veiksmingai, labai svarbu visuomenės informavimas apie socialinės politikos procesus bei valdžios institucijų ir visuomenės bendradarbiavimo didinimas. AKM yra grindžiamas bendrosiomis socialinio teisingumo vertybėmis. Taip pat siekiama, kad AKM taptų aktyvaus visų piliečių dalyvavimo socialiniame ir ekonominiame gyvenime pagrindu. Kad gyventojai galėtų kompetetingai bendradarbiauti su socialinę politiką vykdančiomis institucijomis ir prisidėti prie socialinės politikos įgyvendinimo savo nuomone, pasiūlymais, vertinimais ir kt. jie turi būti pakankamai gerai informuoti ir susipažinę su vykdoma socialine veikla.

Siekiant išanalizuoti, kaip savivaldybės informuoja visuomenę apie savo vykdomą socialinę veiklą, atliekama informacijos, skelbiamos savivaldybių internetinėse svetainėse, analizė. Šiai analizei pasirinkta būtent savivaldybių internetinėse svetainėse skelbiama socialinės veiklos informacija dėl to, kad informacinės technologijos, jų taikymas šiuolaikinėje visuomenėje yra itin svarbus, ir buvimas internetinėje erdvėje yra lemiantis veiksnys. Informacinių technologijų naudojimas tampa vis labiau įprastas įvairiose šiuolaikinės visuomenės veiklos srityse. Interneto svarba įvairios veiklos procesuose yra pasiekusi tokį lygį, kad šiuolaikinėje visuomenėje darbas be kompiuterinių technologijų ir interneto jau sunkiai įsivaizduojamas. „Tačiau yra toks posakis: „jei jūs nėra internete, reiškia jūs iš viso nėra“. (Sketcher: 2003, 192).

Iš viso Lietuvoje yra 60 (šešiasdešimt) savivaldybių. Šio darbo rašymo metu Kazlų Rūdos savivaldybės internetinė svetainė neveikė, taigi joje skelbiama informacija nepakliūna į šią analizę. Analizuojamose Lietuvos savivaldybių internetinėse svetainėse skelbiama nevienodai išsami informacija apie vykdomą socialinę veiklą. Tačiau tokių savivaldybių internetinių svetainių, kuriose nebūtų absoliučiai jokios informacijos iš socialinės apsaugos srities, nėra. Pagal R. Lazutkos ir A. Misiūno atlikto tyrimo duomenis matome, kokia skirtinga situacija yra Lietuvos savivaldybėse kalbant apie jų

vykdomą socialinę veiklą. Savivaldybių situacija skiriasi tiek pagal biudžetų išlaidas socialinei paramai, tiek pagal institucijose dirbančių socialinių darbuotojų skaičių, tiek pagal įsisavinamų valstybės skiriamų išteklių sumas, tiek pagal kitus šiame tyrime aptartus rodiklius. Apžvelgiant savivaldybių internetiniuose tinklapiuose skelbiamą informaciją apie socialinę veiklą, taip pat matome labai skirtingą situaciją skirtingose savivaldybėse. Pagal tai, kaip savivaldybės savo internetiniuose tinklapiuose pristatinėja vykdomą socialinę veiklą visų pirma galima pastebėti ryškius kiekybinius informacijos skirtumus tarp savivaldybių (vienos savivaldybės pateikia minimaliai informacijos apie socialinę veiklą, kitos savivaldybės skelbia gana išsamią informaciją lyginant su kitomis savivaldybėmis). Taip pat savivaldybių internetiniai tinklapiai labai skiriasi pagal tai, kokia informacija iš socialinės veiklos srities juose skelbiama. Pagrindiniai informacijos tipai (iš socialinės veiklos srities) įvairių savivaldybių internetinėse svetainėse yra šie:

- 1) Socialinę veiklą vykdančios institucijos, jų kontaktai;
- 2) Socialinę veiklą vykdančių institucijų funkcijos, nuostatai, tikslai, uždaviniai ir pan.;
- 3) Naujienos, aktuali informacija;
- 4) Atmintinės (pvz., norintiems gauti tam tikras pašalpas);
- 5) Teisiniai dokumentai;
- 6) Socialinių paslaugų planas;
- 7) Projektai;
- 8) Statistiniai rodikliai;
- 9) Informacija apie renginius;
- 10) Elektroninės paslaugos (elektroniniai dokumentų blankai, atmintinės, nuorodos į socialinę veiklą vykdančių institucijų tinklapius).

2.2.2. Savivaldybių skirstymas pagal jų internetinėse svetainėse pateikiamą informaciją apie socialinę veiklą

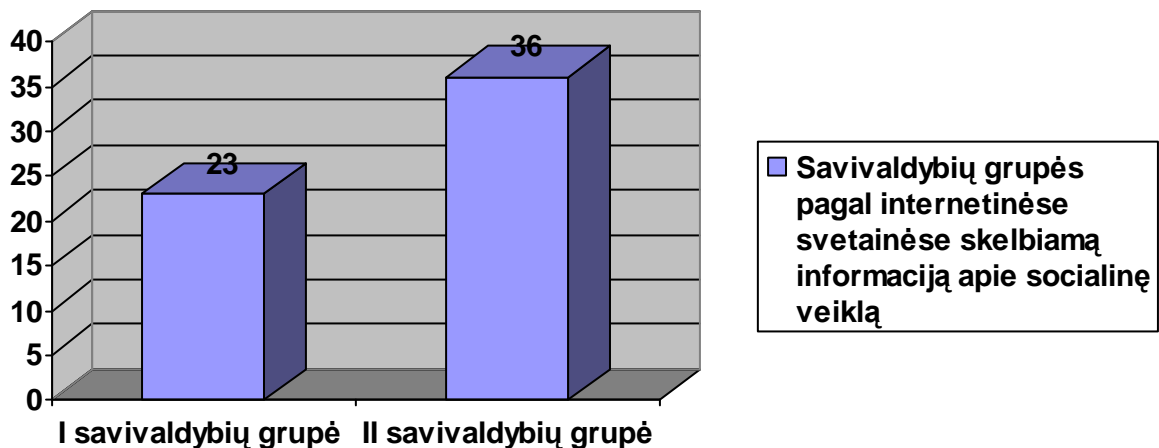
Savivaldybės gali būti skirstomos į tam tikras grupes pagal savo internetinėse svetainėse pateikiamą informaciją apie socialinę veiklą. Pagal šį kriterijų skiriamos dvi pagrindinės grupės:

- I. **Minimali informacija.** Šiai grupei priskiriamos tos savivaldybės, kurių internetinėse svetainėse skelbiama labai nedaug informacijos iš socialinės srities. Pvz., nurodoma tik tiek, kad yra socialinės paramos skyrius, jo

kontaktai, tačiau nepateikiama daugiau jokios informacijos, kokią socialinę paramą/paslaugas ir kaip galima gauti. Savivaldybės priskiriamos šiai grupei ir tais atvejais, jei jų svetainėse iš socialinės veiklos srities, be aukščiau minėtos informacijos, galima rasti porą ar keletą atmintinių ir daugiau jokios kitos papildomos informacijos);

- II. **Pagrindinė, bazinė informacija.** Šiai grupei priskiriamos tos savivaldybės, kurių internetinėse svetainėse galima rasti bent keleto rūšių informaciją iš socialinės apsaugos srities, pvz., informaciją apie socialinę veiklą vykdančias institucijas, jų kontaktus, atmintines, teisinius dokumentus, socialinių paslaugų planą, informaciją apie projektus ir kt.).

Grupuojant savivaldybes pagal šiuos kriterijus buvo planuojama skirti tris o ne dvi grupes, kur trečiajai grupei būtų priskiriama savivaldybės, internetinėse svetainėse teikiančios išsamią informaciją apie socialinę veiklą. Tačiau savivaldybių tinklapius vertinant pagal šį kriterijų neatsirado tokių, kurios labai ryškiai skirtųsi nuo kitų sukaupia išsamia informacija. Pvz., jeigu savivaldybių tinklapiuose išsamiai pateikiama informacija apie socialines paslaugas teikiančias institucijas, kokią pagalbą jos teikia ir pan., gali trūkti kitos reikalingos informacijos, pvz., teisinių aktų, socialinių paslaugų plano, informacijos apie projektus, renginius, statistinius rodiklius ir kt.

Pav. Nr. 4. Savivaldybių grupės pagal internetinėse svetainėse skelbiamą informaciją apie socialinę veiklą

I grupė	II grupė
Alytaus r. savivaldybė	Akmenės r. savivaldybė
Birštono savivaldybė	Alytaus m. savivaldybė
Biržų r. savivaldybė	Anykščių r. savivaldybė

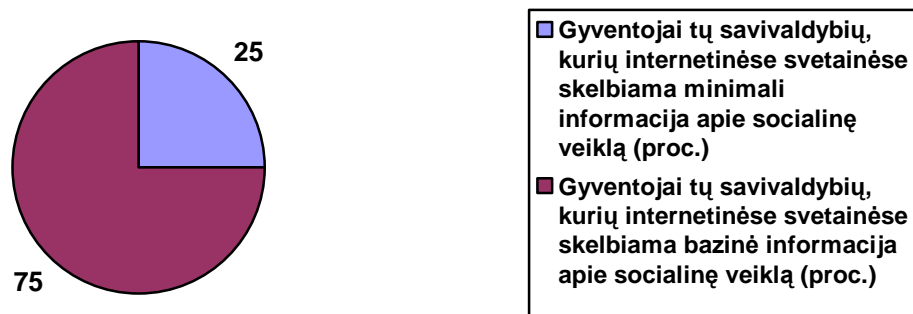
Elektrėnų savivaldybė	Druskininkų savivaldybė
Jonavos r. savivaldybė	Ignalinos r. savivaldybė
Joniškio r. savivaldybė	Kalvarijos savivaldybė
Jurbarko r. savivaldybė	Kauno m. savivaldybė
Kaišiadorių r. savivaldybė	Kauno r. savivaldybė
Mažeikių r. savivaldybė	Kėdainių r. savivaldybė
Molėtų r. savivaldybė	Kelmės r. savivaldybė
Panevėžio r. savivaldybė	Klaipėdos m. savivaldybė
Plungės r. savivaldybė	Klaipėdos r. savivaldybė
Prienų r. savivaldybė	Kretingos r. savivaldybė
Raseinių r. savivaldybė	Kupiškio r. savivaldybė
Rokiškio r. savivaldybė	Lazdijų r. savivaldybė
Skuodo r. savivaldybė	Marijampolės savivaldybė
Šakių r. savivaldybė	Neringos savivaldybė
Šalčininkų r. savivaldybė	Pagėgių savivaldybė
Širvintų r. savivaldybė	Pakruojo r. savivaldybė
Telšių r. savivaldybė	Palangos m. savivaldybė
Ukmergės r. savivaldybė	Panevėžio m. savivaldybė
Utenos r. savivaldybė	Pasvalio r. savivaldybė
Zarasų r. savivaldybė	Radviliškio r. savivaldybė
	Rietavo savivaldybė
	Šiaulių m. savivaldybė
	Šiaulių r. savivaldybė
	Šilalės r. savivaldybė
	Šilutės r. savivaldybė
	Švenčionių r. savivaldybė
	Tauragės r. savivaldybė
	Trakų r. savivaldybė
	Varėnos r. savivaldybė
	Vilkaviškio r. savivaldybė
	Vilniaus m. savivaldybė
	Vilniaus r. savivaldybė
	Visagino savivaldybė

Pav. Nr. 6. Savivaldybių kategorijos pagal internetinėse svetainėse skelbiamą informaciją apie socialinę veiklą

Vertinant pagal šiuos kriterijus, procentiškai savivaldybės pasiskirsto taip: pirmajai grupei priklauso 39 proc., antrajai – 61 proc. savivaldybių. Pirmajai grupei (minimalią socialinę informaciją teikiančios savivaldybių internetinės svetainės) galima priskirti dvidešimt tris Lietuvos savivaldybes. Šiai kategorijai priskiriamų savivaldybių

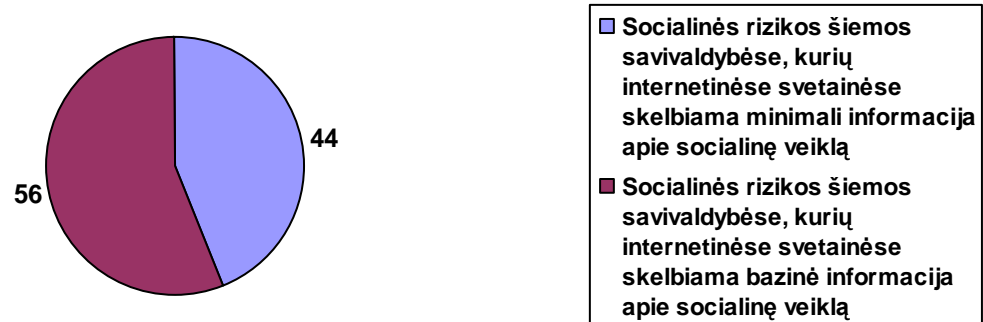
internetinėse svetainėse dažniausiai galima rasti tik tokią informaciją apie socialinę veiklą, kad egzistuoja socialinių paslaugų centrai, kitos socialinę veiklą vykdančios institucijos, nurodomi jų kontaktai ir pagrindinės funkcijos. Pvz. Prienų r. savivaldybė, Utenos r. savivaldybė, Joniškio r. Savivaldybė ir kt. Prie minimalios informacijos grupės priskiriamos ir tų savivaldybių internetinės svetainės, kuriose prie informacijos apie savivaldybėje esančius socialinės paramos skyrius dar pridedama keletas atmintinių dėl pašalpų ar tam tikrų socialinių paslaugų gavimo, pvz., Jonavos r. savivaldybė, Rokiškio r. savivaldybė, Ukmergės r. savivaldybė, Vilkaviškio r. savivaldybė, Zarasų r. savivaldybė ir kt.

Nors šios dvidešimt trys savivaldybės, savo internetinėse svetainėse skelbiančios minimalią informaciją apie socialinę veiklą, sudaro apie 40 procentų visų Lietuvos savivaldybių, šiai grupei priskiriamos savivaldybės dažniausiai nėra didelės, turinčios mažiau gyventojų lyginant su kitomis savivaldybėmis. Remiantis Statistikos departamento prie LRV 2007 m. duomenimis, šiose dvidešimt trijose savivaldybėse gyvena 25 proc. visų Lietuvos gyventojų. (I-ai grupei priskiriamose savivaldybėse gyvena 840622 žmonių). Taigi 25 procentai Lietuvos gyventojų savo savivaldybių internetinėse svetainėse gali rasti minimalią informaciją apie socialines paslaugas.

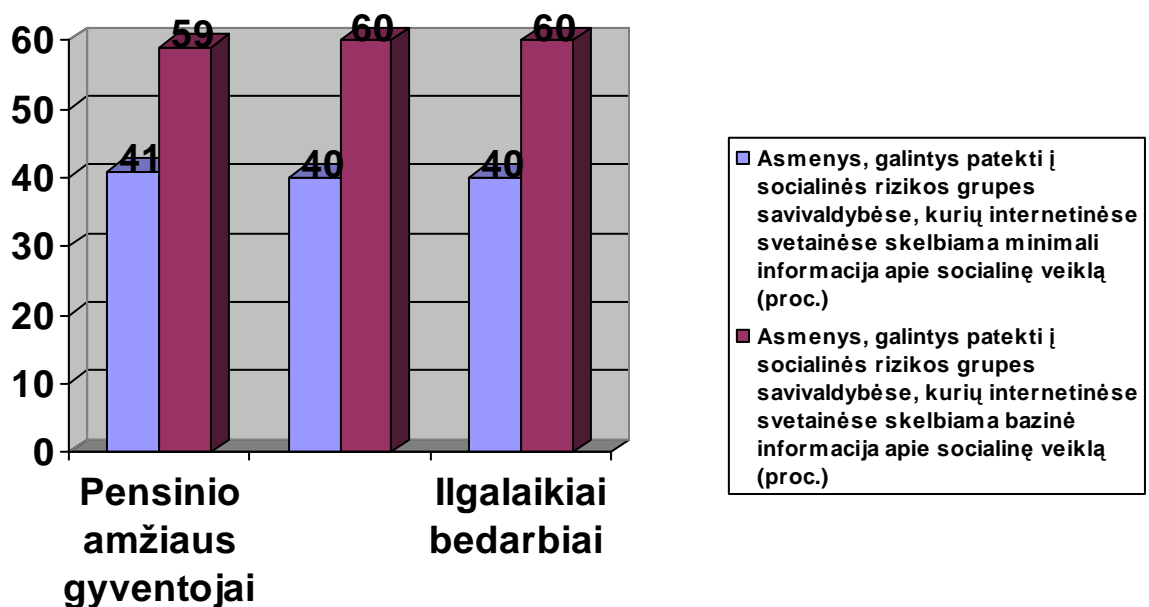
Pav. Nr. 7. Lietuvos gyventojai pagal savivaldybių kategorijas

Kaip jau minėta, šiose dvidešimt trijose savivaldybėse gyvena 25 proc. visų šalies gyventojų, tačiau pagal Statistikos departamento prie LRV 2007 m. duomenis, čia gyvena 44 proc. visų socialinės rizikos šeimų. Taigi beveik pusė Lietuvoje esančių socialinės rizikos šeimų gyvena tose savivaldybėse, kurios savo internetinėse svetainėse skelbia minimalią informaciją apie socialinę veiklą.

Pav. Nr. 8. Socialinės rizikos šeimos Lietuvos savivaldybėse

Mokslinėje literatūroje, analizuojančioje socialinę atskirtį, nustatyta, kad asmenys iš tam tikrų socialinių grupių turi padidintą riziką patirti socialinę atskirtį. „Atlikus mokslinės literatūros analizę, galima išskirti ryškiausias socialinės atskirties grupes: ilgalaikiai bedarbiai, moterys; jaunimas; neįgalieji, kaimo gyventojai ir kt.” (Brazienė, Guščinskienė: 2004, 50). Remiantis Statistikos departamento prie LRV 2007 m. duomenimis galima paskaičiuoti, kiek minimalios informacijos grupei priskiriamose savivaldybėse gyvena asmenų, galinčių patekti į socialinės rizikos grupes. (Remiamasi registruotų ilgalaikių bedarbių, pensinio amžiaus gyventojų bei neįgalių asmenų, vyresnių kaip 18 m. duomenimis).

Pav. Nr. 9. Asmenys, galintys patekti į socialinės rizikos grupes, Lietuvos savivaldybėse

Pagal statistinius rodiklius matyti, kad apie 40 proc. Lietuvos asmenų, priskiriamų socialinės rizikos grupei ir galintys patekti į socialinę atskirtį, gyvena tose savivaldybėse, kurių internetinėse svetainėse skelbiama minimali informacija apie socialinę veiklą.

Apibendrintai Lietuvos gyventojų pasiskirstymą pagal savivaldybes galima pavaizduoti tokia lentele:

Gyventojai iš tų savivaldybių, kurių internetinėse svetainėse skelbiama minimali informacija apie socialinę veiklą (I grupė)	Gyventojai iš tų savivaldybių, kurių internetinėse svetainėse skelbiama bazinė informacija apie socialinę veiklą (II grupė)
25 proc. visų Lietuvos gyventojų	75 proc. visų Lietuvos gyventojų
44 proc. socialinės rizikos šeimų	56 proc. socialinės rizikos šeimų
40 proc. asmenų, galinčių patekti į socialinės rizikos grupes	60 proc. asmenų, galinčių patekti į socialinės rizikos grupes

Pav. Nr. 10. Lietuvos gyventojų pasiskirstymas pagal savivaldybes

Minimalią informaciją apie socialinę veiklą teikiančiose savivaldybių internetinėse svetainėse nėra pateikiama jokių teisinių dokumentų ir kitos aktualios informacijos apie socialinės srities projektus, renginius ir kt. Taigi šių savivaldybių gyventojai, informacijos apie socialinę veiklą ieškantys internete, gali rasti tik minimalią informaciją, pvz., tokia, kad jų savivaldybėje yra įkurta socialinės paramos skyriai, kokias funkcijas tie skyriai vykdo bei gali rasti keletą atmintinių. Naudodamiesi savo savivaldybių internetiniais puslapiais, kuriuose yra minimali socialinę veiklą pristatanti informacija, gyventojai, išsamiai nesusipažinę su socialinės veiklos informacija, negali tapti kompetetingais bendradarbiais, efektyviai padedančiais rasti geriausius sprendimus dėl socialinės atskirties mažinimo. Gyventojų galimybės pareikšti nuomonę, vertinti, prisidėti prie socialinę veiklą reglamentuojančių dokumentų rengimo, projektų įgyvendinimo yra mažesnės, nes gyventojai savo savivaldybių internetinėse svetainėse net negali rasti informacijos, kokie dokumentai rengiami, kokie projektai įgyvendinami ir pan. Taip pat tik nedaugelio savivaldybių tinklapiuose yra skelbiama teisiniai dokumentai iš socialinės apsaugos srities arba nuorodos, kaip juos rasti kitų institucijų internetinėse svetainėse. Pvz., Trakų r. savivaldybė, Akmenės r. savivaldybė, Ignalinos r. savivaldybė, Kėdainių r.

savivaldybė, Švenčionių r. savivaldybė, Šiaulių m. savivaldybė bei dar keletas kitų. Taigi gyventojams, ieškantiems teisės aktų iš socialinės apsaugos srities, tik nedaugelio savivaldybių internetiniai puslapiai šiuo atveju gali būti naudingi.

LR Vyriausybės patvirtintoje „Socialinių paslaugų planavimo metodikoje“ rekomenduojama, kad socialinių paslaugų plano projektas turėtų būti skelbiamas ne tik vietos spaudoje, bet ir savivaldybių interneto tinklapiuose. „Visuomenei turi būti sudarytos galimybės susipažinti su socialinių paslaugų plano projektu, išsakyti nuomonę ir pateikti pasiūlymus. Socialinių paslaugų plano projektą rekomenduojama skelbti vietos spaudoje, savivaldybės interneto tinklalapyje ar kitose visuomenės informavimo priemonėse, aptarti su visuomene, organizacijomis susirinkimų ir viešų svarstymų metu.“ (LR Vyriausybė: 2006, 6). Tačiau peržiūrėjus savivaldybių internetinėse svetainėse skelbiamą socialinės srities informaciją matyti, kad tik keletas savivaldybių savo tinklapiuose skelbia socialinių paslaugų planus (pvz., Kalvarijos savivaldybė, Kelmės r. savivaldybė, Visagino savivaldybė). Pagal LR Vyriausybės patvirtintą „Socialinių paslaugų planavimo metodiką“ socialinių paslaugų plano projektas turi būti pateikiamas viešam aptarimui ir svarstymui, jį skelbiant savivaldybių interneto svetainėse, spaudoje ar kitose visuomenės informavimo priemonėse. Apžvelgus savivaldybių tinklapiuose skelbiamą socialinės srities informaciją galima teigti, kad tik keletas savivaldybių sudaro galimybes gyventojams susipažinti su socialinės paramos planų projektais internete, tačiau niekur nėra skatinimo, kad gyventojai apsvarstyti šiuos planus, reikštų savo nuomonę ar kitais būdais prisidėtų prie jų koregavimo.

2.2.3. Informacijos apie socialinę veiklą vieta savivaldybių internetinėse svetainėse

Pagal tai, kur internetinėse svetainėse dedama informacija apie socialinę veiklą, taip pat galima daryti išvadas, kiek reikšmės tame tinklapyje teikiama šiai informacijai. Informacija apie socialinę veiklą savivaldybių internetinėse svetainėse gali būti pateikiama pagrindinėse dalyse (dažniausiai viršutinėse horizontaliojoje arba kairėje vertikaliojoje) arba įdėta „giliau“, kur norint rasti informacijos, reikia panaršyti po svetainę. Pagal tai, kur internetinėse svetainėse dedama informacija apie socialinę veiklą (iš karto pagrindinėje dalyje ar „giliau“) Lietuvos savivaldybės pasiskirsto daugmaž tolygiai. 42 proc. Lietuvos savivaldybių svetainių informaciją apie savo socialinę veiklą skelbia pagrindinėje svetainės dalyje, kurioje skelbiama pagrindinė ir

svarbiausia informacija. 58 proc. Lietuvos savivaldybių savo svetainėse informaciją apie socialinę veiklą deda „giliau“. Ši informacija gali būti pavadinama įvairiai: „Socialinė parama“, „Socialinės paslaugos“, „Socialinė apsauga“, „Socialinė padėtis“, „Socialinė situacija“, „Socialinių paslaugų centras“, „Socialinis darbas“ ir kt.

Savivaldybės, informaciją apie socialinę veiklą skelbiančios pagrindinėje internetinės svetainės dalyje	Savivaldybės, kurių internetinėse svetainėse informacija apie socialinę veiklą padėta "giliau"
Pakruojo r. savivaldybė	Alytaus m. savivaldybė
Pasvalio r. savivaldybė	Ankščių r. savivaldybė
Prienų r. savivaldybė	Druskininkų savivaldybė
Kupiškio r. savivaldybė	Elektrėnų savivaldybė
Raseinių r. savivaldybė	Jonavos r. savivaldybė
Kėdainių r. savivaldybė	Kaišiadorių r. savivaldybė
Ignalinos r. savivaldybė	Kalvarijos savivaldybė
Kelmės r. savivaldybė	Kauno r. savivaldybė
Kauno m. savivaldybė	Klaipėdos m. savivaldybė
Pagėgių savivaldybė	Lazdijų r. savivaldybė
Kauno m. savivaldybė	Marijampolės savivaldybė
Utenos r. savivaldybė	Mažeikių r. savivaldybė
Varėnos r. savivaldybė	Neringos savivaldybė
Birštono savivaldybė	Palangos m. savivaldybė
Akmenės r. savivaldybė	Panevėžio r. savivaldybė
Trakų r. savivaldybė	Plungės r. savivaldybė
Švenčionių r. savivaldybė	Radviliškio r. savivaldybė
Tauragės r. savivaldybė	Rietavo savivaldybė
Šilutės r. savivaldybė	Rokiškio r. savivaldybė
Šilalės r. savivaldybė	Skuodo r. savivaldybė
Šiaulių r. savivaldybė	Šakių r. savivaldybė
Kretingos r. savivaldybė	Širvintų r. savivaldybė
Klaipėdos r. savivaldybė	Ukmergės r. savivaldybė
Alytaus r. savivaldybė	Vilkaviškio r. savivaldybė
Šiaulių m. savivaldybė	Vilniaus m. savivaldybė
	Vilniaus r. savivaldybė
	Visagino savivaldybė
	Zarasų r. savivaldybė
	Biržų r. savivaldybė
	Jurbarko r. savivaldybė
	Joniškio r. savivaldybė

Pav. Nr. 11. Lietuvos savivaldybių paskirstymas pagal tai, kur internetinėse svetainėse dedama informacija apie socialinę veiklą

Tos savivaldybės, kurių internetinėse svetainėse socialinės veiklos informacija išskiriama kaip viena iš pagrindinių skilčių horizontaliojoje ar vertikalojoje svetainės dalyje, dažniausiai priskiriamos antrajai grupei, kuriai priklauso išsamesnę informaciją teikiančios savivaldybių internetinės svetainės. Tos savivaldybės, kurių internetinėse svetainėse socialinės veiklos informacija nepriklauso pagrindinėms svetainės skiltims ir yra „padėta giliau“, dažniausiai priklauso pirmajai kategorijai, į kurią pakliūna savivaldybės, teikiančios minimalią informaciją apie socialinę veiklą savo internetinėse svetainėse. Tačiau yra ir tokių savivaldybių, kurių svetainėse informacija apie socialinę veiklą priskiriama pagrindinėms svetainės skiltims, tačiau ten galima rasti minimalią informaciją, pvz., Utenos r. savivaldybė, Prienų r. savivaldybė, Alytaus r. savivaldybė, Birštono savivaldybė, Raseinių r. savivaldybė. Tos savivaldybės, kurių internetinėse svetainėse socialinės veiklos informacija neišskiriama kaip viena iš pagrindinių skilčių, dažniausiai nėra skelbiama ir jokių teisės aktų iš socialinės apsaugos srities (išskyrus tris savivaldybes: Ignalinos r. savivaldybė, Kėdainių r. savivaldybė, Akmenės r. savivaldybė).

Apžvelgus Lietuvos savivaldybių internetinėse svetainėse skelbiamą informaciją apie savivaldybių vykdomą socialinę veiklą, apibendrintai galima pasakyti, kad apie 40 proc. savivaldybių internetinių svetainių skelbiama minimali šios srities informacija. (T.y. šiuose tinklapiuose nurodoma, kad yra socialinės paramos skyriai, jų kontaktai bei keletas atmintinių dėl pašalpų ar paramos gavimo). Net ir tose svetainėse, kurios teikia pagrindinę, bazinę socialinės veiklos informaciją, tik nedaugelyje yra skelbiami socialinės srities teisiniai dokumentai. Naudodamiesi savo savivaldybių internetiniais puslapiais, kuriuose yra minimali socialinę veiklą pristatanti informacija, gyventojai, išsamiai nesusipažinę su socialinės veiklos informacija, negali tapti kompetetingais bendradarbiais, efektyviai padedančiais rasti geriausius sprendimus kuriant, įgyvendinant bei vertinant socialinės politikos procesus. Remdamasi savivaldybių internetiniais tinklapiais visuomenė turi mažai galimybių susipažinti su valstybės, savivaldybės ir kitų institucijų vykdoma socialine politika apskritai. Visuomenė mažai informuojama apie valdžios institucijų kuriamus ir įgyvendinamus planus bei priimamus sprendimus. Visuomenės informavimui apie vykdomą socialinę politiką ne visiškai išnaudojamos ne tik savivaldybių internetinės svetainės, bet ir kitos informavimo priemonės. Spauda, radijo, televizijos laidos dažniau išnaudojamos valdžios institucijų reklamai, o ne visuomenės informavimui. „Lietuvoje yra plačiai paplitusi praktika valstybės institucijoms pirkti plotą periodinėje spaudoje arba laiką eterijoje ir pateikti jų

pačių arba joms draugiško žurnalisto paruoštą medžiagą. Tokia praktika rodo valstybės institucijų pastangas pinigais kontroliuoti ir žiniasklaidos priemonę, ir informaciją, kurią mato ar girdi jos auditorija. Beje šios „kosmetinės“ pastangos nepakeičia neigiamo gyventojų požiūrio į valdžios vykdomos skurdo mažinimo politikos veiksmingumą.“ (Pilietinės visuomenės institutas: 2007, iv).

2.2.4. Projekto „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS) reikšmė įgyvendinant AKM

Kaip jau minėta aukščiau, visuomenė, nesusipažinusi su socialinės politikos įgyvendinimo dokumentais, priemonėmis, planais, projektais ir kt., negali kompetetingai dalyvauti socialinės politikos procesuose. Siekiant vykdyti socialinę politiką ir mažinti socialinę atskirtį, Pilietinės visuomenės institutas įgyvendino AKM principais paremtą projektą „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS), kuriuo visų pirma siekiama padėti visuomenės nariams tapti informuotais, įgalintais, kompetetingais, socialiai sąmoningais ir aktyviais bendradarbiais, galinčiais reikšmingai prisidėti sprendžiant socialinės atskirties mažinimo problemas. Pagal AKM rekomendacijas socialinėje politikoje skatinama decentralizuoti sprendimų priėmimo procesus ir jų vykdymą, įvertinant kompetencijas, kurių labiausiai reikia konkrečiu atveju. Jei tam tikri klausimai efektyviai gali būti sprendžiami savivaldybės ar bendruomenės narių lygmenyje, ten jie ir turi būti sprendžiami. O kai sprendimams priimti reikalinga nacionalinės valdžios kompetencija, ji turi būti panaudojama pasitelkiant regioninės valdžios, įvairių suinteresuotų institucijų bei visuomenės narių bendradarbiavimą. Projektas „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS) ir yra šio AKM principo įgyvendinimo bandymas. LabAS projektu siekiama spręsti socialinės atskirties mažinimo klausimus remiantis decentralizacijos principu. Būtent socialinės atskirties mažinimo teisingi ir efektyvūs sprendimai gali būti priimami tik panaudojant įvairias visuomenės ir valdžios institucijų bendradarbiavimo formas. „Bendruomenė – pamatinė nacionalinės kovos su socialine atskirtimi ir skurdu grandis. Savarankiški ištekliai, valdžios gera valia ir žmonių iniciatyva – tai sąlygos, kurias rasime tik nedaugelyje Lietuvos vietovių. Tokios sąlygos turi būti sukurtos visoje šalyje – nacionalinei ir vietinei valdžiai dirbant ir priimant sprendimus kartu su bendruomenėmis, kartu su atskirtaisiais ir skurstančiais. Būtent vietos žmonės buvo LabAS projekto aktyvūs partneriai ir parodė ko reikia, kad kova su socialine atskirtimi ir skurdu tikrai taptų nacionalinė.“ (Pilietinės visuomenės institutas: 2007, iv). Bendruomenės nariams

tapti įgalintais ir kompetetingais, kad jie galėtų dalyvauti priimant reikalingus sprendimus, projekto įgyvendinimo metu padėjo dokumentų (NP-SASAS ir kt.) analizavimas, mokymasis įvertinti socialinę padėtį remiantis rodikliais, galimų sprendimų būdų paieška, siūlymų rengimas ir kt.

Projektas „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS) skatina valdžios institucijų ir bendruomenės narių bendradarbiavimą sprendžiant socialinės atskirties mažinimo klausimus. Žinoma, AKM kaip tik ir rekomenduoja tokias įvairias bendradarbiavimo formas tarp įvairių lygmenų, tačiau iki šiol buvo sudėtinga tai pritaikyti dėl jau susiklosčiusių valdžios institucijų ir bendruomenių santykių, kurie nebuvo grindžiami bendradarbiavimu ir pasitikėjimu. „Taip pat valdžia gali labiau pasitikėti pilietine visuomene ir įgalinti jos organizacijas spręsti atskirties ir skurdo problemas. Tačiau ir šiomis galiomis ji sėkmingai nesinaudoja, dažniau konkuruodama, o ne bendradarbiaudama su pilietinėmis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, vengdama bendrų sprendimų priėmimą nedeleguodama sprendimų priėmimo.“ (Pilietinės visuomenės institutas: 2007, iii). Taigi šis projektas — bandymas pakeisti nusistovėjusį stereotipą, kad piliečiai negali paveikti ar įtakoti valdžios priimamų sprendimų. Projektas „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS) parodo, kad iš tikrųjų į socialinės atskirties mažinimo procesus įtraukiant informuotus ir įgalintus „vietinius ekspertus“ galima rasti iš ties efektyvių sprendimų. Įgyvendinant šį projektą, suburtoms penkioms regioninėms grupėms diskutuojant apie socialinės atskirties ir skurdo problemą įvairiais aspektais, suformuluotos įvairių lygių rekomendacijos. Šios rekomendacijos yra projekto ekspertų apibendrintos ir pateikiamos projekto ataskaitoje:

Rekomendacijos nacionalinei valdžiai	Didinti valstybės ir skatinti privataus sektoriaus socialinės sferos finansavimą, siekti efektyvesnio išteklių panaudojimo
	Įgalinti visuomenę: informuoti žmones, siekti bendro sprendimų priėmimo, bendradarbiauti, o ne riboti iniciatyvą ir t.t.
	Plėsti užimtumo politikos aprėptį
	Skatinti asmens savarankiškumo iniciatyvas
	Tobulinti užimtumo politikos finansavimą
	Užtikrinti socialinio darbuotojo prestižą visuomenėje
	Kovoti su alkoholizmu
	Keisti nuo pajamų ir turto priklausiančios piniginės paramos gyventojams sistemą
	bendrojo lavinimo mokyklose nemokamai maitinti visus mokyklinio

	amžiaus vaikus, atsisakyti maisto krepšelio mokyklose savaitgaliams ir atostogoms arba tobulinti šios paslaugos teikimą
	didinti švietimo paslaugų prieinamumą
Rekomendacijos savivaldybėms	Didinti gyventojų mobilumą, kad lengviau judėtų iš namų į darbą
	Plėsti vaikų priežiūros paslaugas, kad būtų padidintos jaunų moterų galimybės dirbti
	Aktyviau bendradarbiauti su centralizuotomis kontrolės institucijomis, skatinti nepakantumą nepriimtina elgesiui su darbuotojais ar siekiančiais dirbti
	Laikytis socialinių paslaugų planavimo metodikoje numatytos tvarkos
	Stiprinti seniūnijų ir vietinių bendruomenių vaidmenį skleisti informaciją apie piliečių socialines teises ir padėti tomis teisėmis pasinaudoti
	Inicijuoti vietinių bendruomenių judėjimus už vaikų sėkmingą ugdymą, telkti visų suinteresuotųjų pastangas
Rekomendacijos bendruomenėms	Plėsti socialinių paslaugų bendruomenėse infrastruktūrą
	Stiprinti vietos bendruomenių galią ir vaidmenį
Rekomendacijos žiniasklaidai	Paruošti žurnalistus darbui su statistiniais rodikliais
	Parengti socialinės atskirties klausimus liečiančių dokumentų variantus eiliniam žmogui suprantama kalba
	Informacinių partnerių leidiniuose skelbti socialinę reklamą

Pav. Nr. 12. Regioninių projekto LabAS darbo grupių apibendrintos rekomendacijos

Be rekomendacijų, kiekviena darbo grupė taip pat parengė rajono teritorinius veiksmų planus skurdui ir socialinei atskirčiai mažinti, kuriuose atlikta detali rajonų padėties analizė, analizuojamos socialinės atskirties ir skurdo priežastys, skurdo ir socialinės atskirties mažinimo priemonės, teikiami siūlymai, skelbiami geros praktikos pavyzdžiai ir kt.

Svarbiausios išvados, kalbant apie projekto „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS) reikšmę siekiant mažinti socialinę atskirtį Lietuvoje, yra šios:

- 1) 40 proc. Lietuvos savivaldybių internetinių svetainių skelbiama minimali informacija apie vykdomą socialinę politiką. Naudodamiesi savo savivaldybių internetiniais puslapiais, kuriuose yra minimali socialinę veiklą pristatanti informacija, gyventojai, išsamiai nesusipažinę su socialinės veiklos informacija, negali tapti kompetetingais bendradarbiais, efektyviai padedančiais rasti geriausius sprendimus kuriant, įgyvendinant bei vertinant socialinės politikos procesus.

- 2) Projektas „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS), padeda visuomenės nariams tapti informuotais, įgalintais, kompetetingais, socialiai sąmoningais ir aktyviais bendradarbiais, galinčiais reikšmingai prisidėti sprendžiant socialinės atskirties mažinimo problemas.
- 3) Projektas „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS) skatina valdžios institucijų ir bendruomenės narių bendradarbiavimą sprendžiant socialinės atskirties mažinimo klausimus.

IŠVADOS

- 1) Iškelta darbo tezė, kad Lietuvos viešoji politika, skirta socialinei atskirčiai mažinti yra neefektyvi, pasitvirtino, nes:
 - a) Žemą Lietuvos socialinės politikos efektyvumą įtakoja finansiniai ištekliai, kuriuos LR Vyriausybė skiria socialinės politikos įgyvendinimui;
 - b) Savivaldybių socialinės politikos vykdymą atspindinčių statistinių rodiklių analizė patvirtina, kad egzistuoja ryškūs skirtumai tarp savivaldybių, jų vykdoma socialinė politika yra deharmonizuota, vykdoma nekryptingai;
 - c) Atlikus LR socialinių paslaugų įstatyme ir socialinių paslaugų planavimo metodikoje nurodytų socialinės politikos dalyvių vykdomų funkcijų analizę prieita išvados, kad Lietuvoje reglamentuota socialinių paslaugų vykdymo tvarka įtakoja regioninių skirtumų atsiradimą ir gilėjimą.
- 2) Siekiant efektyvinti socialinę politiką ir mažinti jos ydingus požymius, taikoma AKM principai: geros patirties sklaida, decentralizacija, visų suinteresuotųjų įtraukimas į socialinės politikos procesus ir kt., nes remiantis šiuo metodu galima apibendrintai ir tiksliai apžvelgti, efektyviai įvertinti, planuoti ir įgyvendinti valdžios institucijų ir kitų socialinės politikos dalyvių vykdomą socialinę politiką. Šie AKM principai taikomi projektuose „Socialinis žemėlapis“ bei „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS).
- 3) Socialinis žemėlapis naudingas visoms socialinę politiką įgyvendinančioms institucijoms ir visuomenės nariams visuose AKM procesų vykdymo etapuose: tiek darant apibendrinamąsias, palyginamąsias ir kt. analizes, tiek dėliojant prioritetus, kuriant programas, strategijas, vykdant procesų koordinavimą, keičiantis informacija bei gerąja patirtimi, atliekant monitoringą, įvertinimą ir kt.
- 4) Projektas „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS) įgyvendina AKM bendradarbiavimo ir sprendimų priėmimo decentralizuotu būdu principus, skatina valdžios institucijų ir bendruomenės narių bendradarbiavimą sprendžiant socialinės atskirties mažinimo klausimus.

- 5) Projektas „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS), padeda visuomenės nariams tapti informuotais, įgalintais, kompetetingais, socialiai sąmoningais ir aktyviais bendradarbiais, galinčiais reikšmingai prisidėti sprendžiant socialinės atskirties mažinimo problemas.

CITUOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

Brazienė, R. Guščinskienė, J. *Filosofija. Sociologija*. Lietuvos mokslų akademija, 2004.

Collignon, S., Dehousse, R. etc. *The Lisbon strategy and the open method of coordination*. Norte Europe. <http://www.stefanollignon.de/PDF/Notre%20Europe%20Policypaper12-en.pdf>, 2005, žiūrėta: 2008-01-08.

Europos Bendrijų Komisija. *KOMISIJOS KOMUNIKATAS Dirbti kartu, dirbti geriau: naujoji Europos Sąjungos socialinės apsaugos ir integracijos politikos atvirojo koordinavimo sistema*. http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/com_2005_706_lt.pdf, 2005, žiūrėta: 2007-11-29.

Europos Sąjungos Taryba. *2007 m. Bendra ataskaita dėl socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties*. <http://register.consilium.europa.eu/pdf/lt/07/st06/st06694.lt07.pdf>, 2007, žiūrėta: 2007-12-18.

Europos Sąjungos Taryba. *KOMISIJOS KOMUNIKATAS Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Dirbti kartu, dirbti geriau: naujoji Europos Sąjungos socialinės apsaugos ir integracijos politikos atvirojo koordinavimo sistema“*. http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/opinion_lt.pdf, 2006, žiūrėta: 2007-11-29.

Goetschy, J. *THE OPEN METHOD OF COORDINATION and the LISBON STRATEGY: the difficult road from potentials to results*. University of Nanterre and Institute for European Studies, <http://www.ose.be/20ans/files/papers/EstorilJG-Transf1.pdf>, 2004, žiūrėta: 2008-01-12.

Jassem, A. *An introduction to the Open Method of Coordination (OMC)*. EPHA, http://www.eurosfaire.prd.fr/7pc/doc/1173878357_epha_briefing_on_omc_aj_20050216inal.pdf, 2004, žiūrėta: 2008-01-08.

Kok, W. *Iššūkio akivaizdoje Lisabonos augimo ir užimtumo strategija*. [http://www.ukmin.lt/files/Docs/Ilgalaikis/0411%20high%20level%20group%20report%20on%20lisbon%20\(lt\).pdf](http://www.ukmin.lt/files/Docs/Ilgalaikis/0411%20high%20level%20group%20report%20on%20lisbon%20(lt).pdf), 2004, žiūrėta: 2008-01-08.

Lazutka, R., Misiūnas, A. *Mokslinio tyrimo LIETUVOS SAVIVALDYBIŲ SOCIALINIO IŠVYSTYMO PALYGINIMO APIBENDRINANČIŲ VERTINIMO KRITERIJŲ SUKŪRIMAS ataskaita*. Vilnius, <http://www.socmin.lt/index.php?-1212556551>, 2006, žiūrėta: 2007-11-29.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė. *Nacionalinis pranešimas apie Lietuvos socialinės apsaugos ir socialinės aprėpties strategijas 2006-2008 m.*

http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/nap/lithuania_lt.pdf, 2006, žiūrėta: 2007-12-01.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė. *Socialinių paslaugų planavimo metodika*. <http://www.socmin.lt/index.php?-1099824598>, 2006, žiūrėta: 2007-12-10.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė. *Santarvės ir gerovės vardan. Keturioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006–2008 metų programa*. http://www.lrv.lt/14_vyr_dok/14_vyr_programa.pdf, 2006, žiūrėta: 2008-01-19.

Nakrošio V. vadovaujama grupė. *Lietuvos dalyvavimo Europos Sąjungos atvirojo koordinavimo metodo procesuose įtakos viešajam administravimui ir viešajai politikai vertinimas*. http://www.euro.lt/documents/poveikio_tyrimai/2006/AKM_santrauka_lt.pdf, 2006, žiūrėta: 2007-12-15.

Ortega, M. M. *Darbo dokumentas dėl negriežtųjų teisinių priemonių panaudojimo institucinės ir teisinės reikšmės*. http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dt/653/653346/653346t.pdf, 2007, žiūrėta: 2007-11-29.

Pilietinės visuomenės institutas. *Projekto „Lietuva be atskirties ir skurdo“ (LabAS) ataskaita*. Vilnius, <http://www.civitas.lt/lt/?pid=86&id=56>, 2007, žiūrėta: 2008-01-02.

Poviliūnas, A., *Apie skurdo mažinimo politiką Lietuvoje*. <http://www.visuomenei.lt/?id=2&pg=&nid=494>, 2007, žiūrėta: 2008-01-16.

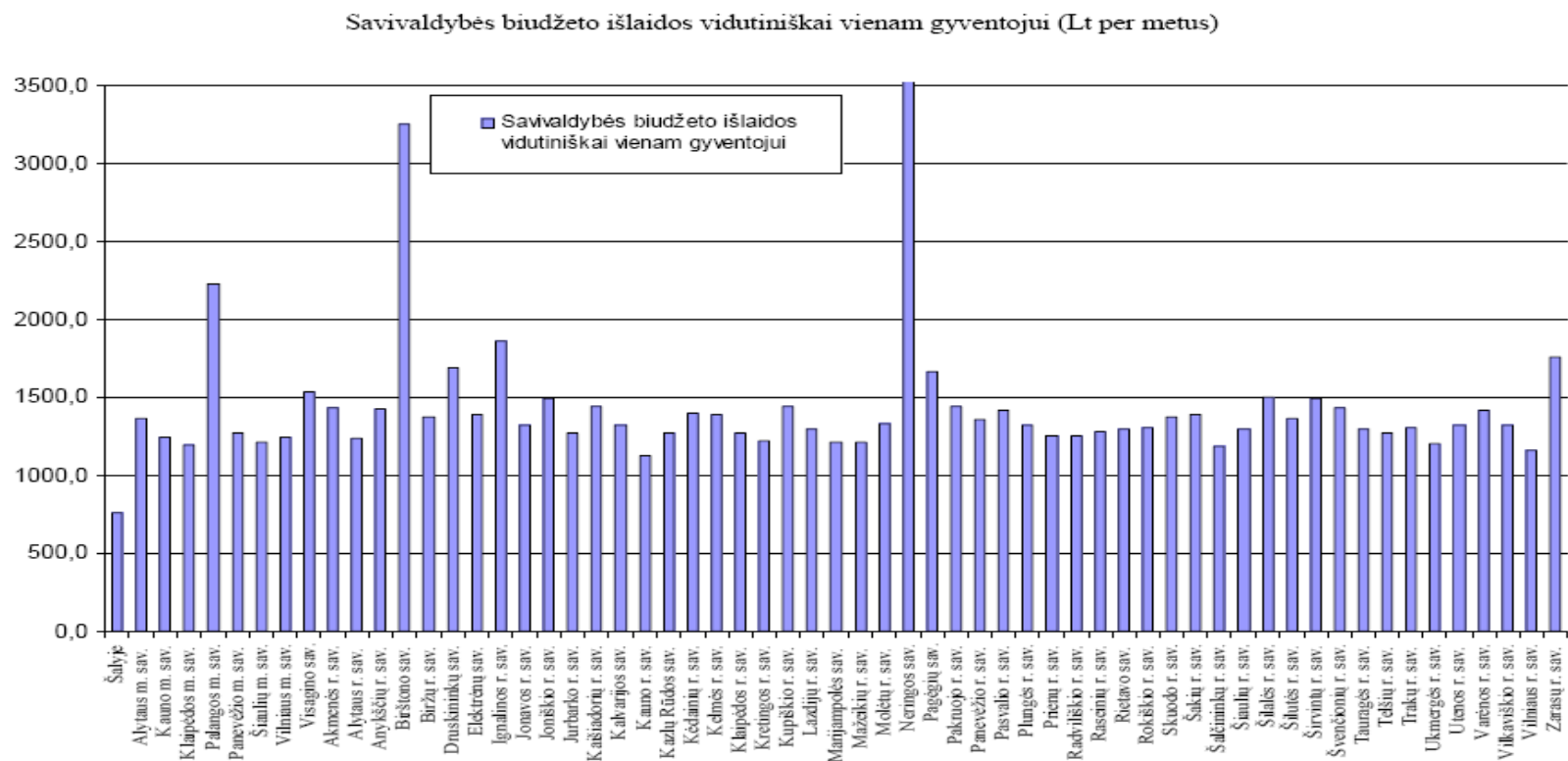
Radaelli, C. M. *The Open Method of Coordination: A new governance architecture for the European Union?*. Swedish Institute for European Policy Studies, Stockholm, <http://www.sieps.se/publ/rapporter/bilagor/20031.pdf>, 2003, žiūrėta: 2007-12-12.

Sketcher, A. *Interneto pradmenys moksleiviams*. „Smaltijos“ leidykla, Kaunas, 2003.

Schäfer, A. *Beyond the Community Method: Why the Open Method of Coordination Was introduced to EU Policy-making*. European Integration online Papers, <http://eiop.or.at/eiop/texte/2004-013a.htm>, 2004, žiūrėta: 2008-01-08.

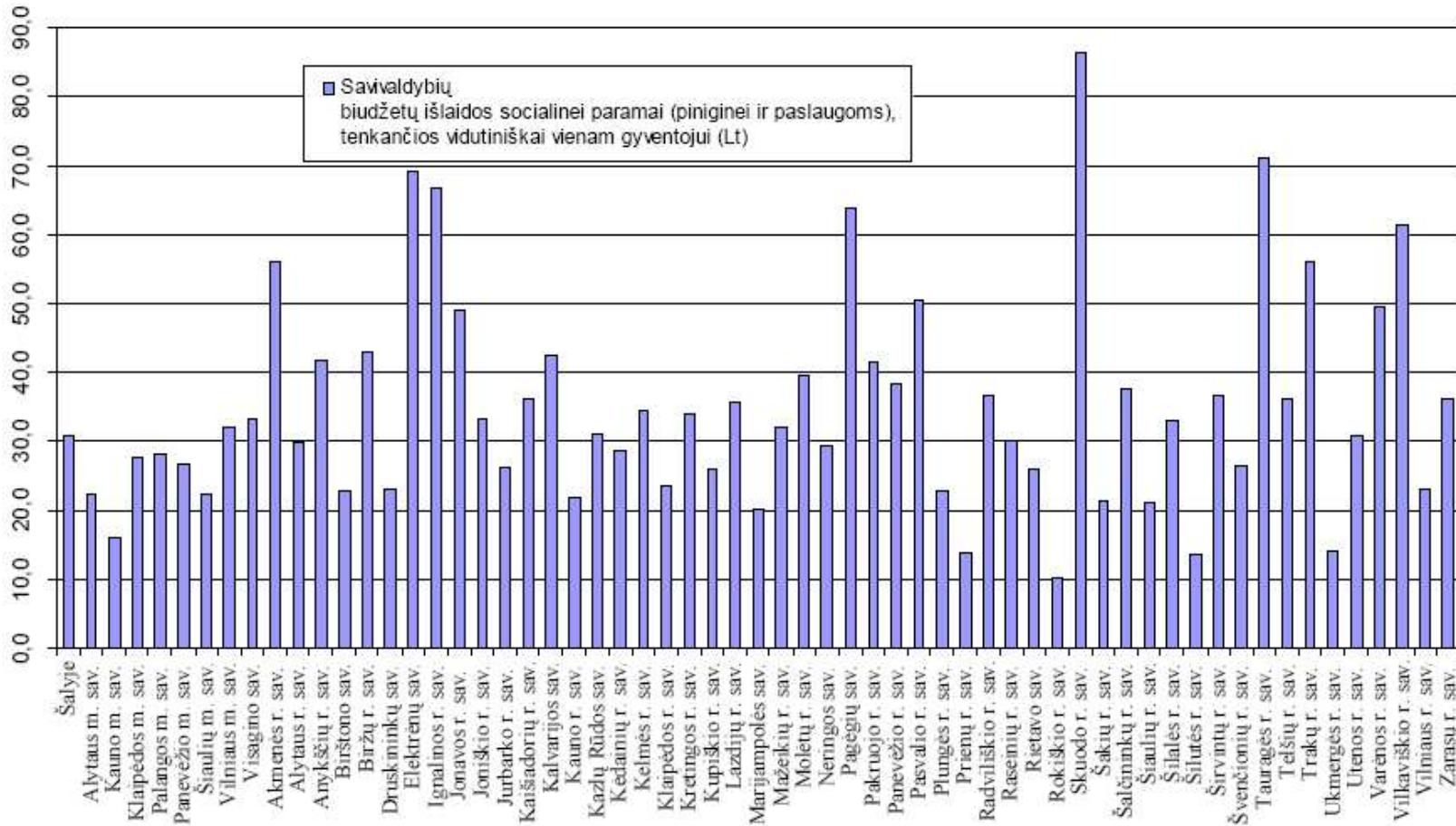
PRIEDAI

Priedas Nr.1. Empiriniai duomenys iš R. Lazutkos ir A. Misiūno mokslinio tyrimo „Lietuvos savivaldybių socialinio išvystymo palyginimo apibendrinančių vertinimo kriterijų sukūrimas“ ataskaitos

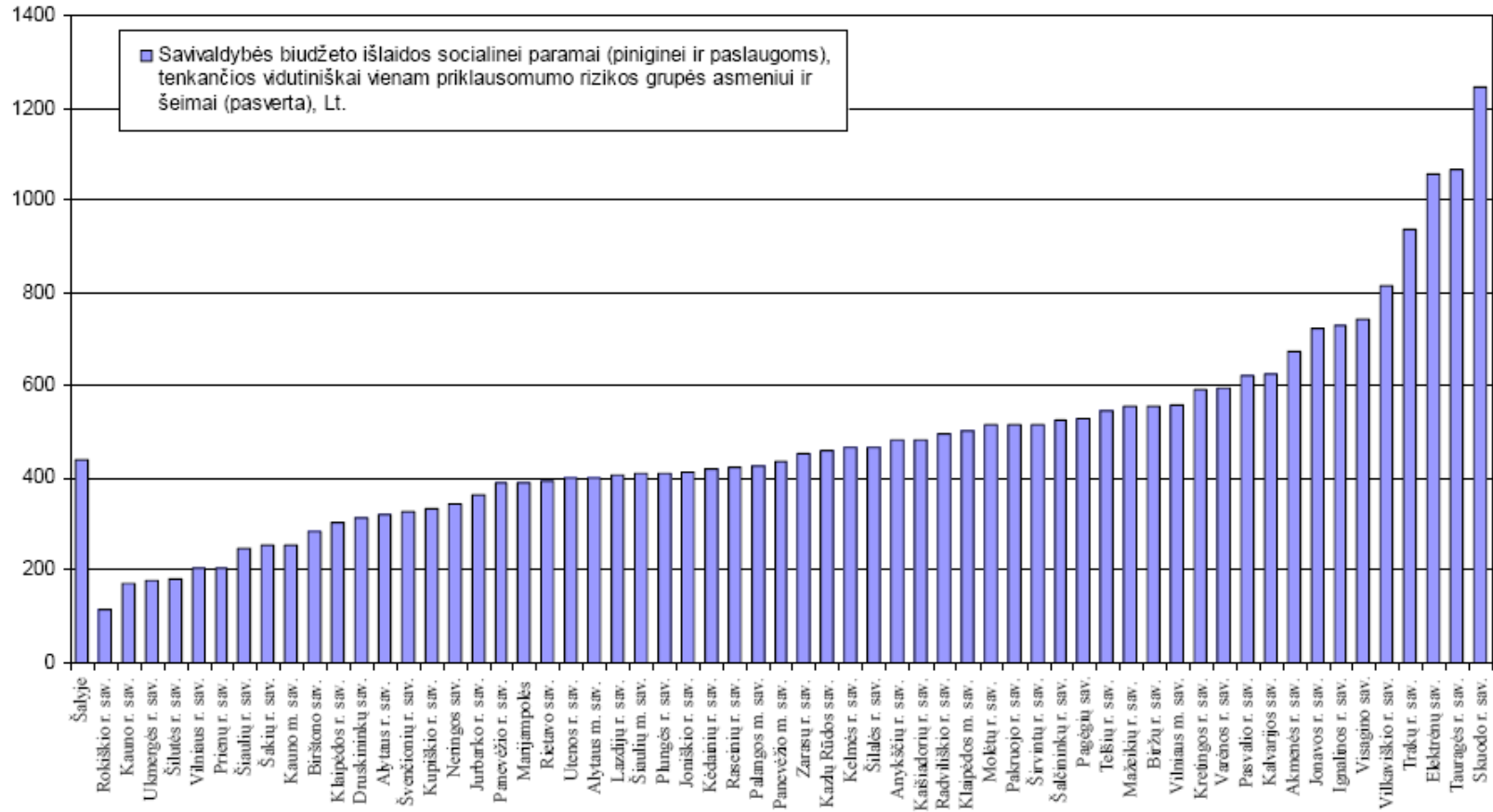
Pav. Nr.1

Savivaldybių biudžetų išlaidos socialinei paramai (piniginei ir paslaugoms), tenkančios vidutiniškai vienam gyventojui (Lt)

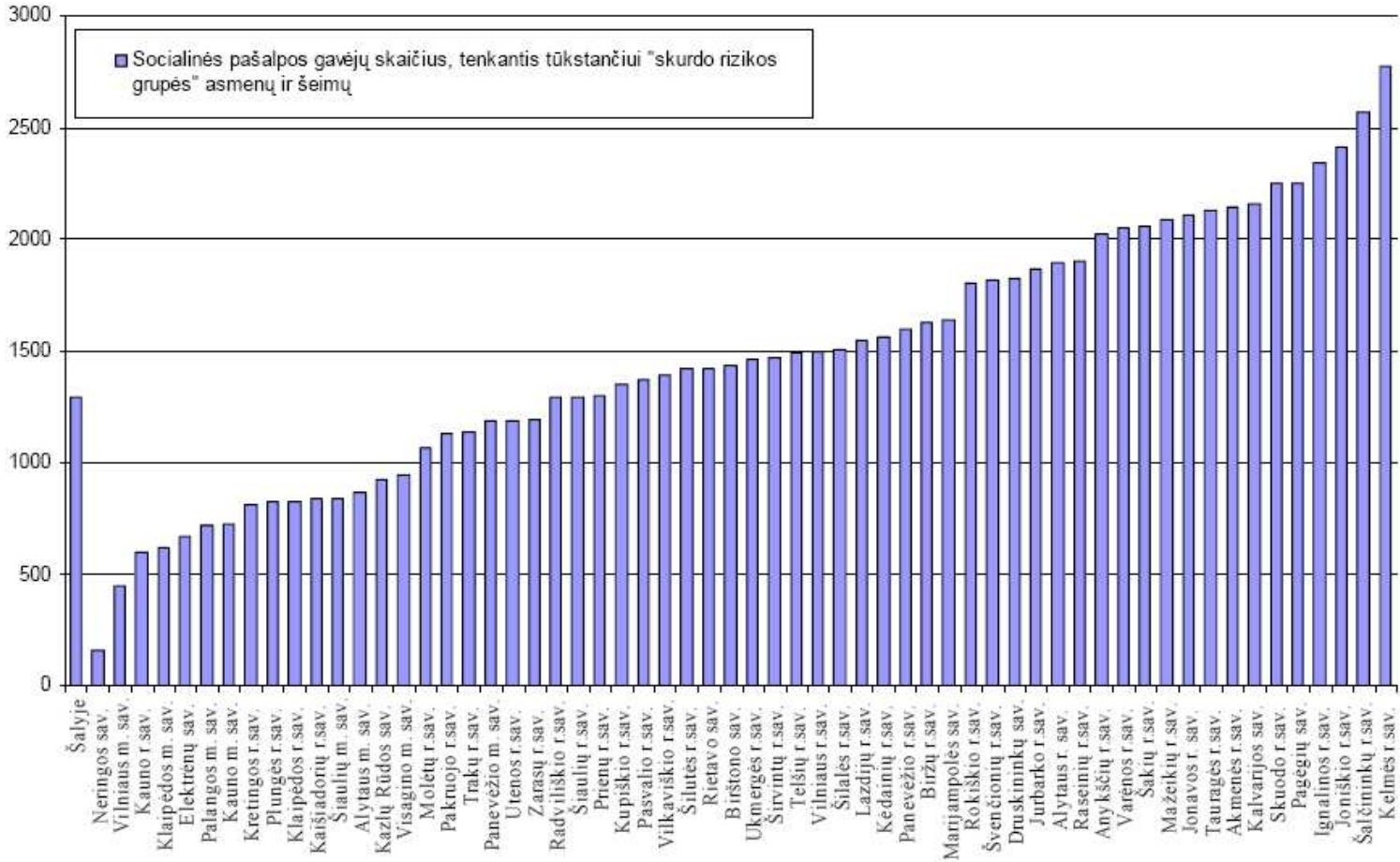
Pav. Nr. 2

Savivaldybių savarankiškų socialinės apsaugos funkcijų vykdymas
(Savivaldybių skiriami ištekliai)

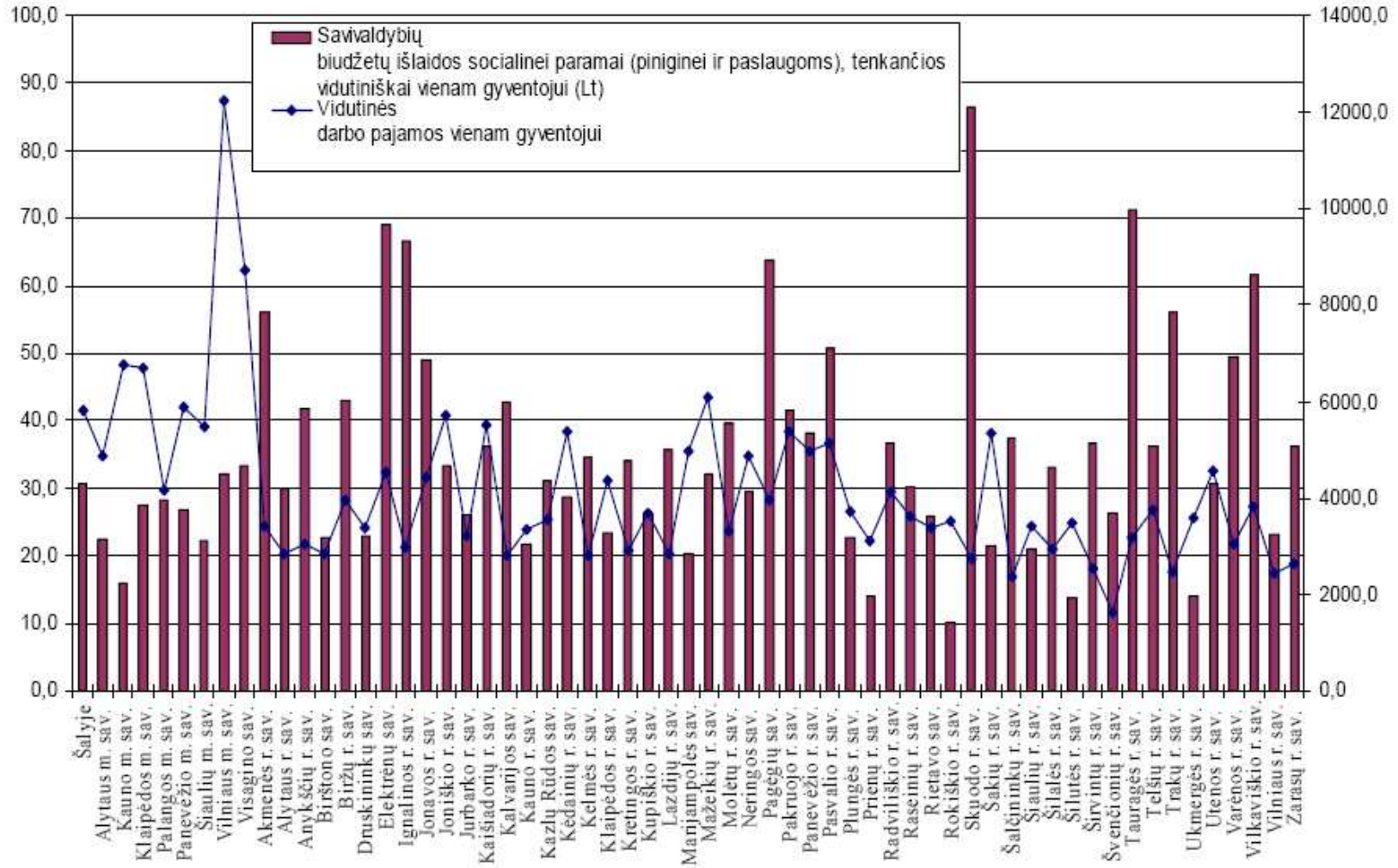

Pav. Nr. 3

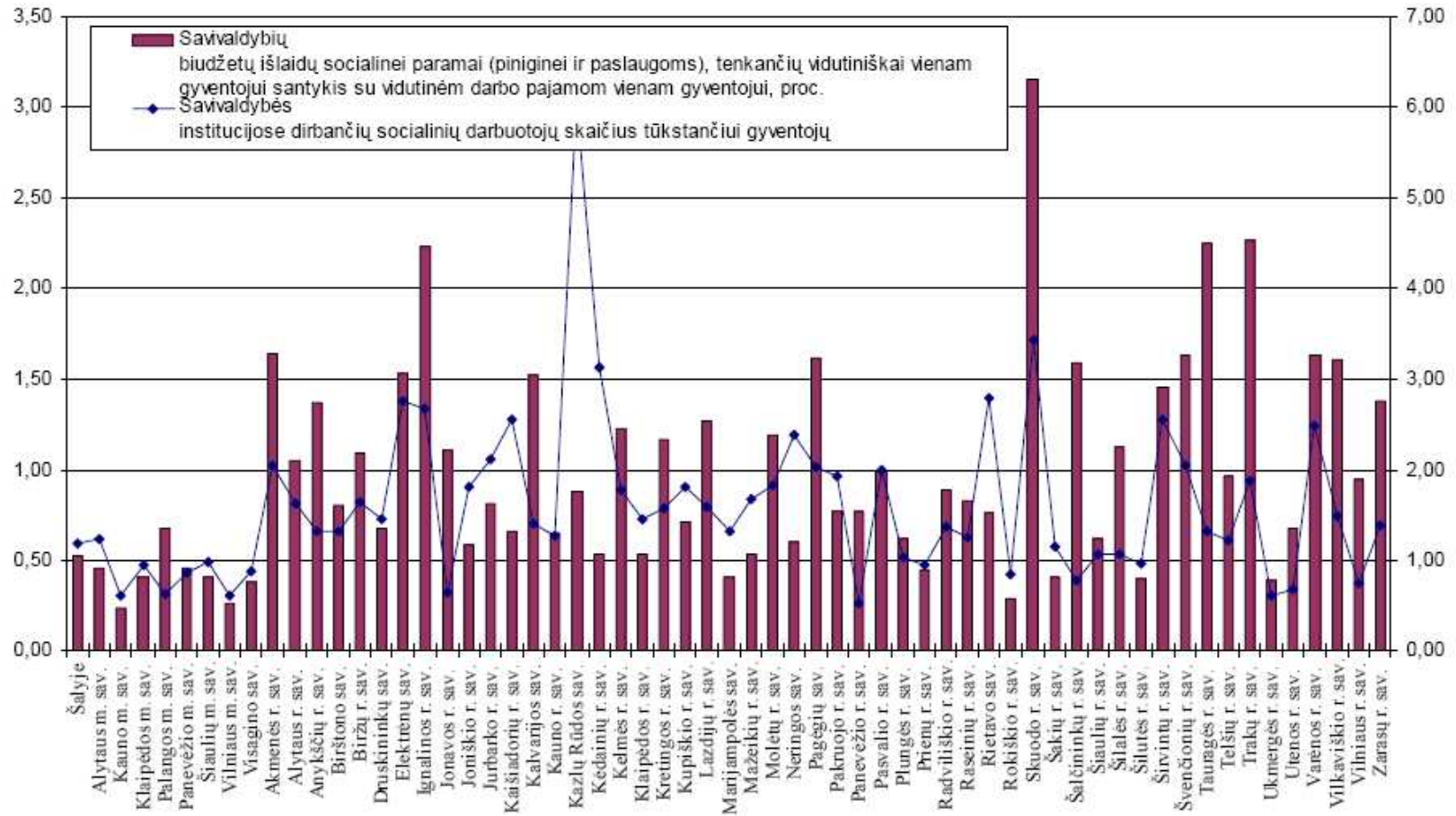
Savivaldybėms deleguotų socialinės apsaugos funkcijų vykdymas (Savivaldybių įsisavinami valstybės skiriami ištekliai)

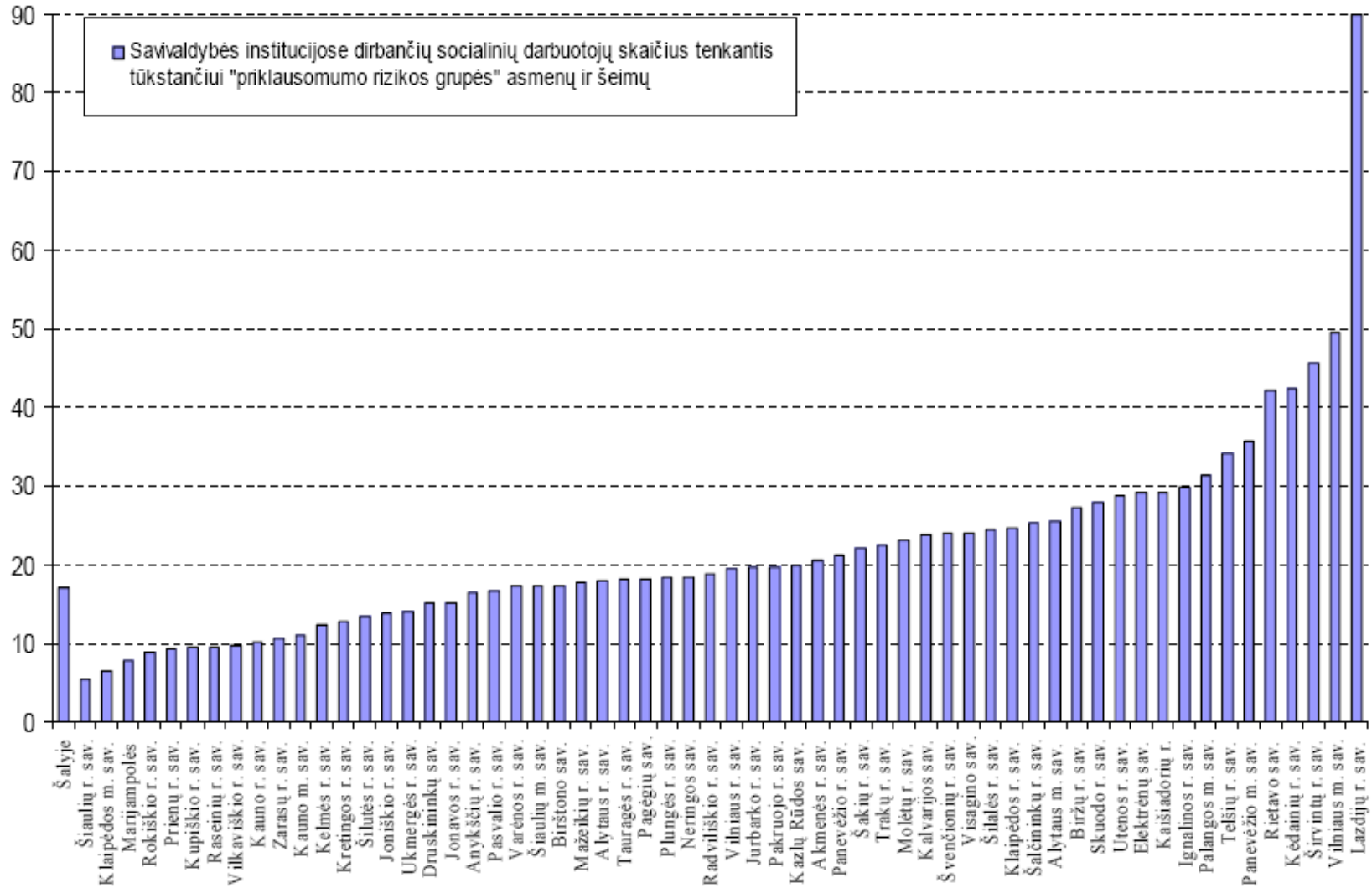
Pav. Nr.4

Pav. Nr.5

Pav. Nr. 6

Pav. Nr. 7